

**„Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013“
lõpparuanne**

Keskkonnaministeerium

2014

Sisukord

Sisukord	2
1. Olulisemad saavutused ja järeldused	3
2. Aruande koostamise alused.....	8
3. Keskkonnategevuskava täitmine aastatel 2007–2013.....	9
Valdkond 1. Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine	9
1.1 Jäätmekäitluse korraldamise pikaajaline kavandamine	9
1.2 Pinna- ja põhjavee seisundi säilitamise ning parandamise tegevusprogrammide väljatöötamine ja rakendamine	12
1.3 Maavarad.....	15
1.4 Mets.....	17
1.5 Kalad	19
1.6 Ulukid	22
1.7 Muld ja 1.8 Maa kasutamine.....	24
Valdkond 2. Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine.....	26
2.1 Maastikud.....	26
2.2 Bioloogiline mitmekesisus.....	28
Valdkond 3. Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet	30
3.1 Energia tootmine	30
3.2 Energia tarbimine	34
3.3 Osoonikihi kaitse	36
3.4 Transport	36
Valdkond 4. Keskkond, tervis ja elukvaliteet	40
4.1 Väliskeskkond.....	40
4.2 Siseruum	42
4.3 Toit.....	43
4.4 Joogi- ja suplusvesi	44
4.5 Jääkreostus	46
4.6 Elanike turvalisus ja kaitse.....	47
Valdkond 5. Keskkonnakorraldus (kõiki valdkondi toetav korralduslik tegevus) ..	50

1. Olulisemad saavutused ja järeldused

“Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030”¹ (edaspidi *KS*) kiideti heaks Riigikogu otsusega 14. veebruaril 2007. aastal. Keskkonnastrateegia elluviimiseks koostatud rakendusplaan “Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013”² (edaspidi *KTK*) kiideti heaks Vabariigi Valitsuse 22. veebruari 2007. aasta korraldusega nr 116. Käesolev lõpparuanne käsitleb kogu *KTK* täitmise perioodi 2007–2013. Suuremad saavutused ja olulisemad järeldused selle perioodi kohta on järgmised:

1. Oluliseks saavutuseks jäätmekäitluses on keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate korrastamine, mis vähendab oluliselt prügilate keskkonnamõju. Kohtla-Järve ja Kiviõli poolkoksi prügilate sulgemis- ja korrastustööd hakkavad lõpule jõudma. Tegemist on kõige suurema mahu ja kuludega keskkonnanõuetele mittevastavate ohtlike jäätmete prügilatega.
2. Pakendiseadusega rakendusid alates 2009. aastast pakendijäätmete taaskasutamise kõrgemad sihtarvud, tänu millele suurenes jäätmete liigiti kogumine ja taaskasutamine. See on aidanud oluliselt vähendada prügilasse ladestatavate jäätmete kogust. 2012. aastal tekkis olmejäätmeid elaniku kohta 287 kilogrammi, mis oli Euroopa Liidu madalaim kogus.
3. Jäätmete liigiti kogumise ja üldise taaskasutamise edendamise lähiaastate suuremaks väljakutseks kujuneb kohalike omavalitsuste (edaspidi *KOV*) jäätmekäitluse korraldamisvõime parandamine ja elanikkonna keskkonnateadlikkuse kasvatamine.
4. Koguseliselt suurim osa jäätmetest pärineb endiselt põlevkivienergeetikast. Poolkoksi summaarse tekke kasvu on põhjustanud osaliselt kasutatava põlevkivi koguse suurenemine õlitootmises, kuid peamine põhjus on põlevkivi madalam kvaliteet. Põlevkivituha tekke põhjuseks on madalama kütteväärtusega ehk suurema tuhasisaldusega põlevkivi kasutamine. Seetõttu on ääretult oluline suurendada jätkuvalt põlevkivi töötlemisel tekkivate jäätmete taaskasutuse osakaalu, muuta kaevandamise ja töötlemise protsessid keskkonnasõbralikumaks ning suunata jätkuvalt teadus- ja arendustegevust nii jäätmetekke vähendamise kui ka olemasolevate jäätmete taaskasutamise valdkonnas.
5. Veemajanduskavade kinnitamisega on loodud eeldus pinnavee ja põhjavee hea loodusliku seisundi saavutamiseks aastaks 2015. Enamiku Eesti põhja- ja pinnaveekogumite seisund on heal tasemel, paranenud on ka jõgede veekvaliteet.
6. Ühtekuuluvusfondi perioodi 2007–2013 vahenditest 87 veemajanduse infrastruktuuri projekti rahastamise ja elluviimise tulemusel on liidetud ühiskanalisatsiooniga täiendavalt 55 000 inimest ja tagatakse nõuetekohane

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/0000/1279/3848/12793882.pdf#> (RT I 2007, 19, 96)

² http://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/keskkonnategevuskava_2007-2013_uuendatud.pdf

reoveepuhastus 175 000 inimesele. Tänu sellele on märgatavalt vähenenud heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus.

7. Peamised veekeskonna probleemid, millele tuleb edaspidi keskenduda, on endiselt elavhõbeda ülemäärane sisaldus rannikumere kalades (ületamata siiski kehtestatud toidunorme) ning Kirde-Eesti tööstuspiirkonnast tingitud siseveekogude reostuskoormus.
8. 2008. aastal maapäreseaduses põlevkivi aastase kaevandamismäära sätestamine – 20 mln tonni – on taganud põlevkivi kaevandamismahu hoidmise selle mahu piires.
9. Mitmete oluliste keskkonnamõju näitajate osas on põlevkivi kasutamise negatiivne mõju keskkonnale vähenenud. Näiteks on väävlihteited võrreldes 2011. aastaga vähenenud üle kahe korra, kuna Eesti elektrijaama neljale vanemale energiablokile paigaldati suitsugaaside vääveldioksiidist puhastamise seadmed.
10. Põlevkivi kasutamise efektiivsust tuleb edaspidi tõsta põlevkivi väärtustamisega, mille peamisteks teadaolevateks võimalusteks on hetkel õlitööstuse rajamine ja keemiasaaduste tootmine. Kuna põlevkivist otsepõletamisel elektri tootmine on vähenenud ja põlevkiviõli toodang kasvanud, siis on suurenenud ka ressursi kasutamise efektiivsus fiskaalarvestuses.
11. Keskkonnaregistri maardlate nimistu avaliku veebirakenduse täiendamine varustuskindluse arvutamise mooduliga on aidanud hinnata ehitusmaavarade kaevandamislubade taotluste põhjendatust.
12. Kaevandamisega rikutud mahajäetud turbaalade nimekiri jõustus 23.01.2011. Nimekiri võimaldab anda kaevandamiseks alasid, mis on juba rikutud, seejuures kohaldamata neile aladele turba aastase kasutusmäära piirangut.
13. Muudatused maavara uuringu- ja kaevandamislubade andmiseks ning kaevandamisõiguse tasu arvestamiseks sõltuvalt maardla kaevandamisväärsusest töötatakse välja keskkonnaseadustiku kodifitseerimise (maapäreseadus on keskkonnaseadustiku eriosas) ning keskkonnatasude raamkava koostamise käigus.
14. Metsakasutuse vajaduste tasakaalustatud rahuldamiseks on astunud suur samm edasi “Eesti metsanduse arengukava aastani 2020” kinnitamisega ning Eesti metsade seisund on hea. Lisaks käsitleb „Looduskaitse arengukava aastani 2020“ metsade range kaitse ja tüpoloogilise esinduslikkuse teemasid. Eestile omaste metsaliikide säilimiseks tuleb rangelt kaitstava metsamaa osakaalu hoida ka edaspidi 10% juures kogu metsamaa pindalast, samuti tagada selle tüpoloogiline esinduslikkus.
15. Eesti erametsanduse arendamisele aitas kaasa metsaseaduse muutmine, millega lihtsustati väikemetsaomandi kasutamist, muudeti metsas toimuv paremini jälgitavaks (avalik metsaregister) ja vähendati bürokraatiat. Olulisel kohal on maaelu arengukava (edaspidi MAK) metsandusmeetmete ning riigi metsandustoetuste rakendamine.
16. Kalapopulatsioonide hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks arenguks on viimastel aastatel loodud head eeldused, alates kalavarude taastamise pikaajalisest kavandamisest ning kalavarude kasutamist reguleerivate

õigusaktide korrastamisest kuni kalavarude ja nende elupaikade taastamise projektide algatamise ja rakendamiseni.

17. Maksimaalse jätkusuutliku saagikuse kontseptsiooni rakendamise ning looduslike tingimuste muutuste tõttu on kalapüügi kogumahud vähenenud. Ka edaspidi tuleb püügivõimalused hoida rangelt vastavuses kalavarude tegeliku olukorraga.
18. Harrastuskalapüügi arendamiseks said 2009. aastaks määratud harrastuskalapüügiks sobivad veekogud ja rannikualad ning koostati harrastuskalapüügi arengukava.
19. Perioodil 2007–2013 on hoogsalt taastatud kalade kudealaid ja loodud kalapääse paisudele. Ühtekuuluvusfondi vahenditest ligikaudu 50 vooluveekogude seisundi parandamise projekti rahastamise ja elluviimise tulemusena on kaladele muudetud läbitavaks umbes 80 looduskaitsealiselt olulisel vooluveekogul asuvat paisu.
20. Jahiulukite asurkondade üldise hea olukorra säilitamiseks viiakse läbi iga-aastast seiret ning selle põhjal koostatakse kütmissoovitused. Perioodi oluliseks märksõnaks on olnud ka “Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013“ koostamine ja rakendamine.
21. Uue jahiseaduse kinnitamisega 2013. aastal tekkis maaomanikel suurem õigus osaleda jahinduse korraldamisel.
22. ELi tasandil vastu võtmata mulla raamdirektiivi tõttu on pidurdunud mullaseaduse, mulla säästliku kasutamise tegevuskava ja mullapoliitika väljatöötamine Eestis. Samas näitavad riikliku mullaseire tulemused, et Eesti muldade olukord on suhteliselt hea. Seda on aidanud saavutada muuhulgas rikutud alade rekultiveerimise, taastamise ja korrastamise ning risustavate objektide likvideerimise rahastamine.
23. Põllumuldade kaitset ning pärandkultuurmaastike hooldamist on edukalt rakendatud MAKi kaudu, mille raames pakutakse erinevaid meetmeid maaviljeluse ja maakasutuse suunamiseks ja toetamiseks. Nii haritavate pärandkultuurmaastike kui mahepõllumajandusmaade osatähtsus on võrreldes 2007. aastaga suurenenud.
24. Toimunud on pidev mulla, põllumajandusmaastike ja rannikumaastike seire, mis tagab seisundist hea ülevaate. Muldade happesus on aastate jooksul muutunud vähe, kuid saavutamaks taimede kasvuks ja arenguks optimaalset pH taset, tuleks happelise lähtekivimiga muldasid jätkuvalt lubjata.
25. Mullakaitset tuleks edaspidi käsitleda terviklikumalt, reguleerides põllumuldade kasutamise ja kaitse kõrval ka teiste muldade (nt metsamuldade) kaitset.
26. 2013. aasta seisuga pole Eesti ratifitseerinud Euroopa maastike konventsiooni teiste valdkondade suurema prioriteetsuse tõttu, samuti ei ole ulatuslikult alustatud ka KTKs kavandatud maastike kaitse ja korraldusega seotud tegevusi ega soodustuste ja toetuste süsteemi väljatöötamist, mis tagaksid väärtuslike maastike parema kaitsmise ja hooldamise.
27. Natura 2000 alal asuvate poollooduslike koosluste hooldamine toetuste abil on suhteliselt hästi rakendunud. Pidevalt hooldatakse ligikaudu 27 000 hektarit

poollooduslike kooslusi aastas. Heaks kiidetud looduskaitse arengukavaga on pandud tugev alus valdkonna süsteemsemale ning ökosüsteemipõhisemale arendamisele. 2013. aastal kinnitati ka poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020. Alustatud on sookoosluste ja -liikide olukorra parandamist, sealhulgas soelupaikade taastamisega.

28. Perioodil 2007–2013 on energiasäästu valdkonna arengut oluliselt mõjutanud vabade lubatud heitkoguse ühikutega (edaspidi *AAU*) kauplemine turul. Kõige suuremad investeeringud energiasäästu tehakse just *AAU*de müügist saadud tuludest. Näiteks on investeeritud koostootmisjaamade rajamisse, katlamajade rekonstrueerimisse, kaugküttevõrgu energiasäästu ning tuuleparkide rajamisse. Lisaks on soetatud energiasäästlike busse ja tramme, rakendatud toetuskeem elektriautode soetamiseks eraisikutele ja organisatsioonidele, investeeritud nii riigi- kui erahoonete energiasäästu suurendamisse.
29. Väga oluline muudatus energeetika valdkonnas on elektrituru täielik avanemine 2013. aastal kõikidele turuosalistele (ka väike- ja kodutarbijatele), mis aitab kaasa konkurentsi tekitamisele võimalikult mitmes elektrienergia tarnimise lülis, et motiveerida efektiivsemat tootmist. Taastuenergeetika (eelkõige tuuleenergeetika) areng Eestis on viimastel aastatel olnud üsna kiire. Järgnevatel aastatel tuleb aga senisest põhjalikumalt tegeleda transpordisektori energiamahukuse vähendamise ja taastuenergia kasutuse ergutamise. Kuigi väljavaated energiasäästu valdkonna finantseerimiseks ajavahemikus 2014–2017 on head, on pikemas perspektiivis vaja muuta finantseerimise korraldamist ja vähendada sõltuvust riiklikest toetusmeetmetest.
30. Nii energiasäästu kui välisõhu kvaliteedi seisukohalt on oluline mõju olnud investeeringutel elektrijaamade keskkonnanõuetega ning tööstusheite direktiivi nõuetega vastavusse viimiseks ja moderniseerimiseks.
31. Osoonikihi kaitseks jõustus 2010. aasta 1. jaanuaril Euroopa Liidus HCFC-de kasutamise keeld toodete või seadmete tootmises või hooldes, eelkõige aga uuestitaitmisel. Külmatehnikas ei kasutata enam freooni, samuti on keelatud halogeenitud klorofluorosüsivesinike (edaspidi *HCFC*) kasutamine seadmete tootmises või hoolduses. 2012. aastal jõustunud välisõhu kaitse seaduse muudatuste kohaselt on koostatud FOKA register, kus on registreeritud kolm kilogrammi või enam fluoritud kasvuhoonegaase või osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavad tooted, seadmed või süsteemid ning nende käitlemistoimingud. Tänu sellele on tagatud parem järelevalve osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate seadmete ja nendes sisalduvate ainete kogumise ja hävitamise osas.
32. Ühistranspordi kasutamise suurendamiseks ja keskkonnasõbraliku transpordi arendamiseks on koostatud transpordi arengukava ja ühistranspordi arenguprogramm ning ohutu kergliikluse tagamiseks on KOVID investeeritud kergliiklusteede rajamisse. Vähenenud on transpordivahenditest pärinev saasteainete emissioon, samas on kasvanud auto kasutamine ja vähenenud on jalgsi, rattaga või ühistranspordiga liiklejate hulk. Jätkata tuleb eri transpordiliikide koordineeritult planeerimist ja omavahel ühitamist, et need üksteist täiendaksid ning võimaldaksid inimestel valida optimaalseim reisimisviis

33. Investeeringud Eesti raudteetaristu kvaliteeti ning uute rongide soetamine on märkimisväärselt suurendanud taristu läbilaskevõimet ning liikumiskiirusi nii kauba- kui ka reisijateveol. Seeläbi peaks aja jooksul vähenema vajadus autotranspordi kasutamise järgi ja vähenema transpordisektori keskkonnakoormus.
34. Enamike saasteainete sisaldused välisõhus on perioodil 2006–2013 olnud langustrendis. Selle tulemusel on lahenenud ka seni probleemiks olnud peenosakeste lubatud kontsentratsioonide ületamine transpordisaastet kajastavas seirejaamas Tallinnas. Riikliku seire järgi tuleb endiselt suurt tähelepanu pöörata õhukvaliteedi parandamisele üksikutes probleemsetes piirkondades, nagu näiteks Ida-Virumaal (fenooli ja vesiniksulfiidi sisaldus välisõhus ning nende ainetega kaasnev lõhnahäiring) ning Maardu-Muuga piirkonnas (lõhnahäiring).
35. Investeeringute toel on oluliselt paranenud elanikkonna varustatus kvaliteetse joogiveega. 86% elanikkonnast on liidetud ühisveevärgiga ning nõuetele vastavat joogivett saab üle 91% elanikkonnast. Probleemsed on veel mõned väikesed veevärgid, mille lahendamiseks tuleb edaspidi tegeleda.
36. Inimestele tervisliku elukeskkonna tagamiseks on mitmes piirkonnas koostatud radooniriskikaardid ja 2009. aastal kehtestati standard radooniohutu hoone projekteerimiseks. Toimub pidev looduskeskkonna kiirgusseire ning järelevalve siseruumide nõuete täitmise üle. Toimivad ka mitmed riiklikud toidualased seireprogrammid.
37. Keskkonnahoidlikkuse propageerimiseks ja eeskujude seadmiseks on muuhulgas riigi- ja omavalitsusasutustes juurutamisel keskkonnajuhtimise ning keskkonnahoidlike riigihangete süsteem.
38. 2013. aastal algas keskkonnatasude raamkava 2016+ ettevalmistamine. See kirjeldab peamised muudatused keskkonnatasude süsteemis ja on edaspidi aluseks keskkonnatasude seaduse muutmiseks.
39. Valdav enamus keskkonnastrateegia valdkondadest on erinevate valdkondlike arengukavadega kaetud ja viiakse ellu nende arengukavade rakendusplaanide kaudu, mistõttu hakkaks uus koostatav keskkonnategevuskava dubleerima praegu kehtivaid või juba koostamisel olevaid rakendusplaanide. Samuti ei ole keskkonnategevuskava olnud reaalse planeerimise aluseks ehk seotud üksühele riigieelarvega. Seetõttu puudub hetkel otsene vajadus uue keskkonnategevuskava koostamise järele.

2. Aruande koostamise alused

“Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013” vastutavad täitjad on Keskkonnaministeeriumi struktuuriüksused ja valitsemisala asutused, mitu ministeeriumi, paljud kohalikud omavalitsused (edaspidi *KOV*), ettevõtted, ülikoolid ja teised organisatsioonid. Käesolev aruanne on koostatud vastutavate täitjate esitatud informatsiooni põhjal KTK elluviimise kohta aastatel 2007–2013.

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 seab strateegia iga alamvaldkonna kohta eesmärgi, kokku 20 eesmärki aastani 2030, mille saavutamist KTK elluviimine peab toetama. Aruandes antakse ülevaade ka “Riigi jäätmekava 2008–2013” elluviimisest.

Aruanne järgib KTK struktuuri ja koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis antakse aruandest lühikokkuvõtte ning tehakse olulisemad järeldused KTK elluviimise kohta. Teises peatükis tutvustatakse aruande koostamise aluseid. Kolmandas peatükis esitatakse ülevaade KTK täitmisest aastatel 2007–2013 alamvaldkondade kaupa.

KTK perioodi jooksul on koostatud elluviimist analüüsivad aruanded aastate 2007–2009 kohta 2010. aastal ning 2010–2011 kohta 2012. aastal. 2010. aastal koostati ka perioodi 2007–2009 monitooringuaruanne, mille põhjal uuendati KTKd. Uuendused käsitlesid peamiselt elluviidu äramärkimist ja tegevuse täpsustamist.

3. Keskkonnategevuskava täitmine aastatel 2007–2013

Valdkond 1. Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine

1.1 Jäätmekäitluse korraldamise pikaajaline kavandamine

Eesti keskkonnastrateegia 2030 eesmärk: *Aastal 2030 on jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud jäätmete ohtlikkust.* Riigi jäätmekava 2008–2013 eesmärk: *Jäätmete ladestamise vähendamine, jäätmete taaskasutamise suurendamine ning jäätmete ohtlikkuse vähendamine.*

Tänu ulatuslikule prügilate korrastamisele on oluliselt vähendatud jäätmete ohtlikkust keskkonnale. Jäätmete taaskasutamine, liigiti kogumine ja põletamine on aidanud oluliselt vähendada prügilasse ladestatavate jäätmete kogust. Jäätmete liigiti kogumise kaudu taaskasutamise edendamisel kujunevad lähiaastate suuremaks väljakutseks KOVide jäätmekäitluse korraldamisvõime parandamine ja elanikkonna keskkonnateadlikkuse kasvatamine.

Oluliselt on kasvanud jäätmete taaskasutuse osakaal. Jäätmete taaskasutusvõimalused on mitmekesistunud, arenev kogumistaristu aitab kaasa kvaliteetse toorme kogumisele ning samuti tunneb erasektor valdkonna vastu järjest suuremat huvi. Jäätmete masspõletus ja jäätmekütuse tootmine (MBT) on kujunemas kaheks peamiseks segaolmejäätmeid taaskasutavaks tehnoloogiaks.

Tabel 1. Riigi jäätmekava indikaatorid

Indikaator	Baastase	2012. aasta tase	Sihttase
Jäätmete taaskasutamise osakaal kogu jäätmetekkes.	30%	59%	50%
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavates jäätmetes.	50–60%	48%	30%
Pakendijäätmete taaskasutamise osakaal.	taaskasutus 41,1 %, sh ringlussevõtt 40,3%	(2011) taaskasutus 67%, sh ringlussevõtt 63%	taaskasutus 60%, sh ringlussevõtt 55–80%
Korrastatud (eelnevalt juba suletud) keskkonnanõuetele mittevastavate ohtlike ja tööstusjäätmete prügilate osakaal.	83%	98%	100%
Korrastatud (eelnevalt juba suletud) keskkonnanõuetele mittevastavate tavajäätmete prügilate osakaal.	91%	98%	100%
Toodetud energia ja energiatööstuses tekkinud jäätmete suhtarv. ³	599,1 Toe/kg		540 Toe/kg

³ Jäätmekavas ja keskkonnastrateegias esitatud indikaator “Toodetud energia ja energiatööstuses tekkinud jäätmete suhtarv” ei ole enam asjakohane ja seda ei mõõdata.

Lüigiti kogutud olmejäätmete osatähtsus kogutud olmejäätmetes						
Baastase	11%		Sihttase	50%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
32	29	28	37	55	59	
Ohtlike jäätmete teke ↓						
Baastase	7029 tuhat tonni aastas		Sihttase	6300 tuhat tonni aastas		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
8618	7737	6784	9098	9312	9233	
Klaas-, plast- ja paberijäätmete taaskasutamise osatähtsus kogu jäätmetekkes						
Baastase	Klaas: 53%		Sihttase	60%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
62,1	45,8	89,9	43,4	65,4	71	
Baastase	Plastik: 36%		Sihttase	40%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
38,2	22	22,7	33,4	39,6	30	
Baastase	Paber: 45 %		Sihttase	50%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
57	65,1	69,1	82,9	79,1	77	
Ladestatud olmejäätmed elaniku kohta						
Baastase	283 kg elaniku kohta aastas		Sihttase	230 kg elaniku kohta aastas		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
291	248	214	200	179	97	

2008. aastal kiitis Vabariigi Valitsus heaks „Riigi jäätmekava 2008–2013“ ja selle rakendusplaani. Jäätmekava põhieesmärk oli jäätmete ladestamise vähendamine, jäätmete taaskasutamise suurendamine ning jäätmete ohtlikkuse vähendamine, et negatiivne mõju keskkonnale oleks minimaalne. 2012. aastal hakati koostama „Riigi jäätmekava aastateks 2014–2020“, mille strateegiline eesmärk on jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine, sealjuures on rõhk eelkõige jäätmetekke ja majanduskasvu omavahelise seose katkestamiseks vajalike meetmete väljatöötamisel. Uues jäätmekavas on püstitatud kolm strateegilist eesmärki: vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust; võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel; vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski ning tõhustada seiret ja järelevalvet. Jäätmete vältimise vajalikkust ja võimalusi kirjeldab detailsemalt jäätmete vältimise programm, mis on jäätmekava üks lisadest.

Jäätmekavas 2008–2013 ette nähtud meetmed ja nende olulisemad tulemused. Jäätmekäitluse korraldamise pikaajalises planeerimises on nii riik, KOVid kui eraettevõtted keskkonnateadlikkuse kasvatamiseks korraldanud teavituskampaaniaid ja õppeprogramme. KOVide jäätmehoolduse korraldamiseks vajalike koostöövõrgustike loomine ja omavalitsuste koostöö ei ole aga hakanud toimima jäätmekavas soovitud mahus. Jäätmekäitluse ja selle infrastruktuuri arengus on toimunud edasiminek. Jäätmejaamade võrgustiku tõhustamiseks on rajatud üle 70 jäätmejaama ning täiendatud on meditsiinijäätmete käitlusvõrgustikku. Samuti on täiendatud jäätmekäitluse korraldust väikesaartel. Oluline on, et 95% jäätmevaldajatest on vastava kohustusega KOVides haaratud korraldatud jäätmeveo süsteemi ning mitmes suuremas KOVis arendatakse biolagunevate jäätmete liigiti

kogumise kaudu nende taaskasutamist. Taaskasutuse suurendamiseks on laiendatud tõukefondide kaudu toetatvate toimingute loetelu ning arendatud on uusi jäätmekäitlusviise, nagu MBT ja jäätmete masspõletus. Pakendijäätmete, elektroonikaromude, romusõidukite, biolagunevate jäätmete ja ohtlike jäätmete kogumisvõrgustikke on samuti oluliselt tõhustatud, kuid kogumispunktide vajalikku tihedust ei ole siiski veel saavutatud. Soodustuste, toetuste ja regulatsioonide süsteemi arendamine ja rakendamine jäätmetekke vähendamiseks on tõstnud saastetasusid jäätmete ladestamisel ning laiendanud põllumajandusplasti tootjavastutust. Tõukefondide ja KIKi jäätmekäitlusprogrammis on ette nähtud võimalused parima võimaliku tehnika kasutamise soodustamiseks jäätmekäitluses. Seire ja järelevalvesüsteemi tõhustamisel on eelkõige parandatud tootjavastutuse järelevalvet, abiks koos politseiga tehtud kontrollreidid. Tänu korraldatud jäätmeveo laiemale rakendamisele on vähenenud ulaladestamine. Järjepidevalt arendatakse jäätmelubade infosüsteemi, tootjavastutust ja pakendiregistrit.

Jäätmevaldkonnas pannakse enam rõhku jäätmetekke vältimisele ning käitlushierarhias kõrgemal seisvatele toimingutele, nagu ettevalmistus korduskasutuseks ja ringlussevõtt. 2006–2012 olid jäätmehoolduse arengus mitmel tasandil väga kiired aastad. Keskkonnanõuetele mittevastavad prügilad on suletud ning korrastamine jätkub kuni 2015. aasta lõpuni. Oluliselt on suurenenud jäätmete taaskasutuse osakaal. Suurimad investeeringud on seotud Kohtla-Järve ja Kiviõli põlevkivitööstuse ohtlike jäätmete keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate sulgemisega. Ühtekuuluvusfondi toel on jätkuvalt käimas Kohtla-Järve poolkoksiprügi la sulgemise projekt, kus prügi la peab olema suletud 31.08.2014. Eestis töötab 2014. aasta seisuga kuus tavajäätmeprügi la. 2013. aastal hinnati suletud tavajäätmeprügi late seisukorda ja tehti riskianalüüs ning 81 ülevaadatud prügi last olid 72 rahuldavas või väga heas seisus.

Kaevandamisjäätmete suletud jäätmehooldlate inventeerimisnimekirja koostamiseks tehti kaks uuringut. Nende eesmärk oli saada ülevaade kõigist põlevkivi, dolo- ja lubjakivi, fosforiidi ning kambriumi savi kaevandamise käigus tekkinud jäätmehooldlatest ning selgitada välja keskkonnaohud veekeskkonnale, pinnasele ning inimese tervisele. Uuringu ja täiendatud riskihinnangu põhjal liigitati Kukruse aheraineladestuse puistang nr 1 A-kategooria ohtlikkusega kaevandamisjäätmete hooldlaks. Maardu ja Sompal aladel tehtud uuringute tulemuste üldistuse põhjal nimetati B-kategooria ohtlikkusega kaevandamisjäätmehooldlaks Käva 2 aheraineladestuse puistang nr 1, Maardu põhjakarjääri aheraineladestus, Sompal aheraineladestuse puistangud nr 1, 2, 3 ja 4, Edise aheraineladestuse puistangud nr 1 ja 2 ning Rutiku aheraineladestuse puistang nr 1.

Olmejäätmeid on alates 2007. aastast tekkinud vähem 40%. 2012. aastal tekkis olmejäätmeid kokku 3000 tonni, mis teeb ühe elaniku kohta 287 kilogrammi. Eurostati andmetel oli see Euroopa Liidu madalaim väärtus. Koguseliselt suurim osa jäätmetest pärineb endiselt põlevkivienergeetikast: põlevkivituhka tekkis 2012. aastal 7,5 ja põlevkivi aherainet 9,4 mln tonni. Kuigi põlevkivist toodetud elektrienergia tootanguühiku kohta tekib põlevkivituhka veidi vähem kui kümme aastat tagasi, on tootmismahude kasvu tagajärjel siiski suurenenud ka aheraine teke. Oluline osa tööstusjäätmetest tekib veel puidutööstuses ja tsemenditöötlemises, aga suur osa nendest jäätmetest suunatakse taaskasutusse. Olmejäätmevooge analüüsiti üksikasjalikumalt 2012.–2013. aasta sortimisanalüüsis. Jäätmete taaskasutamise määr

tõusis 2011. aastal 55%-ni ning 2012. aastal 59%-ni. Viimaste aastate jäätmete taaskasutuse osakaalu kasv on suuresti tingitud põlevkivi aheraine kasutamisest suletud prügilate korrastamistöodel ning jäätmete põletustehnoloogia kasutuselevõttust. Vähenevad olmejäätmekogused viitavad pakendiringlussüsteemi suurenenud suutlikkusele –pakendeid satub olmejäätmete hulka järjest vähem.

Taaskasutuse suurendamiseks laiendati 2011. aastal meetmes „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine“ toetatavate valdkondade ringi. Lisaks osaleti Euroopa jäätmetekke vähendamise nädalal, mille eesmärk oli kutsuda üles inimesi vähem jäätmeid tekitama. Oluline roll elanikkonna keskkonnateadlikkuse suurendamisel ning prügistamisele tähelepanu tõmbamisel on kodanikualgatusel teoks saanud üle-eestilisel prügikoristuskampaanial „Teeme Ära“, mida on rahastatud ka KIKi vahenditest.

Jäätmete põletustehase (Iru jäätmepõletustehas) ja ka mitme jäätmete mehhaanilise ja bioloogilise käitlemise keskuse rajamine loiid eelduse tavajäätmete ladestamise vähenemiseks ning jäätmete kasutamiseks energia tootmisel.

2013. aastal kinnitas keskkonnaminister määruse "Biolagunevatest jäätmetest komposti tootmise nõuded". Nõuete puudumine on piiranud biolagunevate jäätmete kompostimise arengut ning on hoidnud ka prügilatesse ladestatavate biojäätmete osakaalu kõrge.

1.2 Pinna- ja põhjavee seisundi säilitamise ning parandamise tegevusprogrammide väljatöötamine ja rakendamine

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Saavutada pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea.*

Veemajanduskavade kinnitamisega on loodud eeldus pinna- ja põhjavee hea loodusliku seisundi saavutamiseks aastaks 2015. Enamiku Eesti põhja- ja pinnaveekogumite seisund on heal tasemel, paranenud on ka jõgede veekvaliteet.

Viimastel aastatel rajatud ja rekonstrueeritud reoveepuhastid on märgatavalt vähendanud heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormust, mis omakorda järjepidevalt aitab kaasa põhja- ja pinnavee seisundi paranemisele.

Kaevude ja allikate arv, kus on tuvastatud pestitsiidide, nitraatide ja muude ohtlike ainete normist suurem sisaldus ↓						
Baastase	26		Sihttase	↓		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
28	30	38	44	48	31	39
Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus ↔↓						
Baastase	1399 BHT aastas		Sihttase	1399 BHT aastas		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1160	1199	1137	1214	937	720	

Aastail 2007–2013 on struktuuritoetuste vahendeist toetatud veemajanduse infrastruktuuri arendamist rohkem kui 464 mln euroga. Projektide eesmärk on tagada võimalikult suurele hulgale Eesti elanikele kvaliteetne joogivesi ning nõuetekohane reovee kogumine ja puhastamine. Kõik rahastatud projektid lõpevad hiljemalt 2015. aasta lõpus.

2007–2013 on suuresti tänu viimastel aastatel rajatud ja rekonstrueeritud reoveepuhastitele heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus vähenenud peaaegu poole võrra. Sellega on edukalt täidetud ka keskkonnategevuskavas seatud indikaatori sihttase.

Vee reostamine on oluline keskkonnaprobleem, mis võib põhjustada nii inimeste haigestumist kui looduse kahjustumist. Reoained satuvad meie veekeskonda peamiselt punktreesusallikatest, nagu tööstustegevus, reoveepuhastusjaamad ja prügilad, ning hajusallikatest, nagu taimekaitsevahendid ja väetised põllumajandusest või olmereovesi kodumajapidamistest.

2013. aasta lõpu seisuga olid 750 pinnaveekogumist heas või väga heas seisundis 490 (66%). Eesti jõgede veekvaliteet on paranenud. Jõgede hüdrokeemilise koostise alusel oli 2013. aastal 94% lävendite ökoloogiline üldseisund *hea* või *väga hea*. Suurjärvede seisund on jätkuvalt *kesine*. Uuritud 29 väikejärvest olid 21 vähemalt *heas* ökoloogilises seisundis.

Üldiselt on enamiku Eesti põhjaveekogumite seisund hea. Põlevkivi kaevandamisest ja tööstusest tingitud koormuse tõttu on halvas seisundis Ida-Viru põlevkivibasseini ordoviitsiumi põhjaveekogum. Põhjaveekogumi seisund on halb eelkõige selles esinevatesulfaatide, mineraalsuse, kareduse, fenoolide ja naftasaaduste kõrgema sisalduse tõttu.

Nitraatide sisaldus on enamikus põhjaveekogumites alla joogiveele kehtestatud piirsisalduse 50 mg/l. Kesk-Eesti õhukese pinnakattega alal on põhjavee kaitseks moodustatud nitraaditundlik ala (*edaspidi NTA*), mis koosneb Pandivere ja Adavere-Põltsamaa piirkonnast. Jõgedes on nitraatide keskmine sisaldus 2013. aastal peaaegu kõikides NTA seirelävendites võrreldes eelmise aastaga kas vähenenud või jäänud stabiilseks.

15. novembril 2007. aastal kiitsid Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse komisjoni (*edaspidi HELCOM*) riigid heaks „Läänemere tegevuskava aastateks 2008–2011“. HELCOMi merekeskkonna kaitse alaste meetmete elluviimiseks kinnitas Vabariigi Valitsus detsembris 2008 Eesti esimese perioodi rakendusplaani aastateks 2008–2011. Märtsis 2013 kinnitati rakendusplaani teiseks perioodiks 2012–2015.

2008. aastal valmisid alamvesikondade veemajanduskavad. 2010. aastal kinnitas Vabariigi Valitsus kõigi Eesti vesikondade (Lääne-Eesti, Ida-Eesti ja Koiva vesikond) veemajanduskavad. Iga vesikonna jaoks koostatud veemajanduskava näeb ette kõikide vete (nii pinna- kui põhjavee) hea ja loodusliku seisundi saavutamise hiljemalt aastaks 2015. Peamised probleemid, mille lahendamisele veemajanduskavade rakendamisel keskendutakse, on seotud reostusega reoveepuhastitest ja põllumajandustegevusest ning jõgede paisutamise või tõkestamisega.

Pandivere ja Adavere-Põltsamaa NTAtgevuskavas aastateks 2004–2008 ja 2009–2011 planeeritud tööd on edukalt lõpule viidud. Tagatud on veehaarete toitealade piisav kaitse ning üksiktarbijate tervisele ohutu joogivesi. Juunis 2013kiitis Vabariigi

Valitsus heaks järjekorras kolmanda Pandivere ja Adavere-Põltsamaa NTA tegevuskava kuni aastani 2015.

NTA laiendamise vajaduse selgitamiseks korraldati 2013. aastal põhja- ja pinnavee dünaamika uuring NTAGA piirnevatel põllumajandusaladel. Potentsiaalse laiendamise sotsiaalmajandusliku mõju uuring viiakse lõpule 2014. aastal.

2010. aasta lõpust alates saab taotleda toetusi vooluveekogude hea seisundi parandamiseks. Toetatakse kalapääsude rekonstrueerimist ja rajamist jõgedel olemasolevale paisule, määruses nimetatud jõgede lõheliste kudemiselpaikade taastamist, sootide avamist ja endiste jõesängide taastamist, kopratammide lammutamist jne. Projektid peavad aitama kaasa veeseaduse rakendamisele. Veeseaduse järgi on paisude omanikel kohustus alates jaanuarist 2013 tagada kaladele vaba läbipääs keskkonnaministri 15. juuni 2004. aasta määruses nr 73 „Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu“ nimetatud veekogudel. Ülejäänud vooluveekogudel peab paisutajatel 2013. aasta 1. jaanuarist olema veekogu paisutamiseks vee erikasutusluba ning nad peavad loaandja põhjendatud nõudmisel tagama kalade läbipääsu.

„Eesti maaelu arengukava 2007–2013“ (edaspidi MAK) raames on toetatud sõnnikuhooldlate rajamist ja rekonstrueerimist. See aitab vähendada võimalikku reostust loomakasvatusest. Samuti on tehtud uuringuid väetamise ja sõnnikumajanduse paremaks planeerimiseks.

Tegevus üleujutustega seotud riskide hindamiseks ja maandamiseks on jaotatud kolme etappi: üleujutusriskide esialgne hindamine, stsenaariumite ja kahjulike tagajärgede kaardistamine ning kahjulike tagajärgede vähendamine. 1) 2011. aastal valmis üleujutusohuga seotud riskide esialgne hinnang. Hinnang toob välja 20 riskipiirkonda, mille hulka kuuluvad nii Tallinn, Tartu kui ka Pärnu, samuti mitu väiksemat paika, nagu Häädemeeste, Hanila ja Haaslava vallad. PooliPooli neist aladest ohustab rannikumere veetaseme tõus, olulised üleujutuste põhjustajad on ka sademed ja lumesulavesi. 2) 2014. aasta alguseks valmisid üleujutusohupiirkonna kaardid ja üleujutusohuga seotud riskipiirkonna kaardid. 3) Üleujutusohuga seotud riskide maandamiskava koostamist alustatakse 2014. aastal ja kinnitatakse detsembris 2015.

Aastatel 2009–2013 on kehtivat veeseadust mitmel korral täiendatud veepoliitika raamdirektiivi, põhjaveedirektiivi, nitraadidirektiivi nõuete korrektsemaks ülevõtmiseks. 2010–2011 töötas keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames asjaomane töörühm välja veeseaduse eelnõu. Eelnõu väljatöötamist jätkati 2013–2014 Keskkonnaministeeriumis.

Ohtlike ainete heidete vähendamiseks ülevaate saamiseks ja ühtlasi direktiivi 2008/105/EÜ nõuete täitmiseks koostas Keskkonnaagentuur aastal 2013 ohtlike ainete heite, keskkonda laskmise ja kadude andmiku. Töö jätkub 2014. Ohtlike ainete üldist sisaldust veekeskkonnas, aga ka nende sisalduse muutusi on võimalik hinnata seire ja eri uuringute raames kogutud info põhjal –aastal 2013 tehti ohtlike ainete riiklik seire meres ja siseveekogudes, eraldi uuriti ohtlike ainete sisaldust põhjavees ja sademevees. Fenooliheite programm lõpeb 2014, misjärel saab hinnata programmi eesmärgi täitmist. Programmi eesmärke viiakse suuresti ellu rutiinsete toimingutega, nagu loastamine, saastetasude rakendamine, seire, uuringud, järelevalve. Peamine probleem on endiselt elavhõbeda ülemäärane sisaldus rannikumere kalades, ületamata

siiski kehtestatud toidunorme. Siseveekogude probleem on endiselt Kirde-Eesti tööstuspiirkonnast tingitud reostuskoormus.

Veekeskonna seisundi hindamiseks kinnitati 2011. aastal vesikonna veeseireprogramm aastateks 2010–2015. Seda ajakohastatakse vajaduse korral. Vee erikasutajatele on veeseire kohustus sätestatud vee erikasutusloas. Välja on töötatud veepoliitika raamdirektiivi 2000/60/EC nõuetele vastav seirevõrk põhjavee koguselise ja keemilise seisundi hindamiseks. Elukeskkonna arendamise rakenduskava (edaspidi EARK) raames Euroopa Regionaalarengu Fondi (edaspidi ERF) ja Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toel on moderniseeritud seirejaamu ning soetatudmõõtmistehnikat.

Eesti mereala hea keskkonnaseisundi saavutamise eesmärgil hinnati aastal 2011 mereala keskkonnaseisundit ning aruanne selle kohta valmis aastal 2012. Hinnangu eesmärk oli eesmärk olirahvusvaheliselt aktsepteeritud meetodikat ja lähenemist kasutades koostada hetkeseisu ülevaade Eesti jurisdiktsiooni all oleva mereala seisundist ja seda mõjutavatest surveteguritest. Mereala keskkonnaseisundi hinnanguaruanne on esimene Eestis mereekspertide ulatusliku koostöö tulemusena valminud ja komplekselt kogu mereala kattev merekeskkonna-alane ülevaade. Seni käsitleti merega seotud teemasid ja alasid üksikjuhtumitena.

1.3 Maavarad

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Maavarade keskkonnasõbralik kaevandamine, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi tõhus kasutamine minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega.***

Maavarade kasutamise arengut suunatakse valdkondlike arengukavade kaudu. Vaatamata kasvavale majanduslikule survele on põlevkivi kaevandamise maht jäänud senini alla 20 mln tonni aastas, kõikides 15 mln tonni ümber.

Põlevkivitööstuse jäätmed (eelkõige poolkoks ja koldetuhk) moodustavad ligi 70% kogu Eesti jäätmetekkest ning seni ei ole neid koguseid suudetud oluliselt vähendada ja nende taaskasutus pole samuti oluliselt suurenenud. Poolkoksi summaarse tekke kasvu on põhjustanud osaliselt kasutatava põlevkivi koguse suurenemine õlitootmises, kuid peamine põhjus on põlevkivi madalam kvaliteet. Põlevkivituha tekke põhjuseks on madalama kütteväärtusega ehk suurema tuhasisaldusega põlevkivi kasutamine. Seetõttu on ääretult oluline suurendada jätkuvalt põlevkivi töötlemisel tekkivate jäätmete taaskasutuse osakaalu, muuta kaevandamise ja töötlemise protsessid keskkonnasõbralikumaks ning suunata jätkuvalt teadus- ja arendustegevust nii jäätmetekke vähendamise kui ka olemasolevate jäätmete taaskasutamise valdkonnas. Uudsete tehnoloogiate arendamine ja kasutusele võtmine peaks saama tulevikus üheks märksõnaks maapõueressursi tõhusamal kasutamisel.

Maavara kaevandamise maht						
Baastase	Põlevkivi 11 310 tuhat tonni		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
13992,2	13706,2	12604,9	15108,8	15 864,5	14 943,8	15 027,7
Baastase	Lubjakivi ja dolokivi 5760 tuhat m ³		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
3925,3	3733,4	2510,1	2108,6	2648,2	2721,4	2940,40
Baastase	Kruus, liiv 3281 tuhat m ³		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
5275,9	4750,8	4458,6	3259,4	3924,5	3964,3	4585,1
Baastase	Savi 189 tuhat m ³		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
265,9	171,6	43,3	52	73,7	64,4	75
Baastase	Turvas 1 074 tuhat tonni.		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
607,0	644,2	716,4	923,4	897,2	626,1	994,1

Enamus maavarade kaevandamise mahud on püsinud stabiilsena. Ehitusmaavarade kaevandamise mahud on tugevas sõltuvuses nii majanduse üldise käekäigu kui ka Euroopa Liidu struktuurivahendite eraldamisega teedehitusse. Seetõttu on ehitusmaavarade kaevandamisemahtude kasvu või vähenemist õigem vaadelda pikemas perspektiivis, kui KTK ajaraamistik ja väiksemate ajaperioodide keskmistena.

Põlevkivi kaevandamise maht on viimased neli aastat püsinud stabiilselt 15 mln tonni ümber, jäädes piirmäärast 5 mln tonni võrra allapoole. Põlevkivi kasutamise efektiivsust tuleb edaspidi tõsta põlevkivi väärtustamisega, mille peamiseks teadaolevateks võimalusteks on hetkel õlitööstuse rajamine ja keemiasaaduste tootmine. Kuna põlevkivist otsepõletamisel elektri tootmine on vähenenud ja põlevkiviõli toodang kasvanud, siis on suurenenud ka ressursi kasutamise efektiivsus fiskaalarvestuses. Viimastel aastatel on kasvanud põlevkivi kasutamine sellest valmistatud toodete ekspordi eesmärgil ja tõenäoliselt kasvab see ka tulevikus. Aastal 2012 eksporditi 29% elektritoodangust ja 78% õlitoodangust. Aastaks 2020 on ettevõttele plaanis õlitootmist mitmekordistada.

KTKs seatud eesmärgi saavutamiseks on maapõue valdkonnas rakendatud sektoripõhiseid arengukavasid.

Aastal 2008 võttis Vabariigi Valitsus vastu „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008–2015“, mille eesmärk on põlevkivi kaevandamise ja kasutamise tõhustamine ning Eesti põlevkivienergiaga varustatuse tagamine. Aastal 2011 kiitis Vabariigi Valitsus heaks „Ehitusmaavarade kasutamise riikliku arengukava 2011–2020“, mille rakendusplaan keskendub eelkõige ehitusmaavaradega varustuskindluse arvutamise mudeli koostamisele, kaevandamisega rikutud ja mahajäetud karjäärade revisjonile ja mahajäetud karjäärade korrastamisele. Tehtud on näiteks Eesti ehitusmaavarade nõudluse prognoos aastateks 2012–2020 ja Kagu-Eesti kaevandamisega rikutud ja mahajäetud karjäärade revisjon. Tegemisel on Lääne-Eesti revisjon ning kavandamisel ka Põhja-Eesti revisjon. Turbaalad hõlmavad Eesti territooriumist 1,2 mln hektarit ehk 22,5% maismaast. 2010. aasta lõpus täiendati Eesti turbaalade kaitse ja säästliku

kasutamise aluseid, mille eesmärk on kujundada ja sõnastada huvigruppide (keskkonnakaitsjad, maavarade kaevandajad, metsakasvatajad jt) vahel konsensuslikul alusel põhimõtted ja tegevus, mis tagaks turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise lähima paarikümne aasta jooksul. Turba kaevandamise ja kasutamise riikliku arengukava koostamise asemel kajastatakse turba kaitse ja kasutamise küsimusi looduskaitse arengukavas.

Põlevkivitööstuse keskkonnamõju vähendamine on suur väljakutse, kuna elektri tootmisel põlevkivist tekib ligi 70% Eestis tekitatud CO₂ õhuheitmest, 80% ohtlikest jäätmetest, 70% tavajäätmetest ning kasutatakse 80% Eestis kasutatud vee kogusest. Seni ei ole selles valdkonnas olulist edu saavutatud. Aastatel 2007–2012 on kasvanud põlevkivi töötlemisel tekkiv kolde- ja lenduha ning poolkoksi hulk, vastavalt 11%, 6% ja 1%. Vähenemist oli märgata ainult majanduslanguse aastatel, kui põlevkivi kaevandati ja elektrit toodeti vähem. Samas on mitmete oluliste keskkonnamõju näitajate osas põlevkivi kasutamise negatiivne mõju keskkonnale vähenenud. Näiteks on väävliheidet võrreldes 2011. aastaga vähenenud üle kahe korra, kuna Eesti elektrijaama neljale vanemale energiablokile paigaldati suitsugaaside vääveldioksiidist puhastamise seadmed. Edaspidi peab senisest rohkem tähelepanu pöörama põlevkivi kaevandamise ja töötlemise protsessis kasutatava tehnoloogia arendamisele ning leidma põlevkivitööstuse jäätmetele uusi taaskasutusvõimalusi.

Aastal 2013 valmis Eesti maapõue digitaalne kolmemõõtmeline lihtsustatud mudel. Detailsema mudeli väljatöötamine on pooleli, selle koostamise eesmärk on geoloogilise kaardistamise kvaliteetsemaks ja efektiivsemaks muutmine. 2014. aasta 1. jaanuari seisuga on täiskomplektse digitaalse geoloogilise kaardiga mõõtkavas 1:50000 kaetud 18,2% Eesti maismaast. Koos pooleliolevate kaardilehtedega on digitaalsel geoloogilisel kaardil andmeid 24,8% maismaa pindala kohta.

Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt koordineeritava keskkonnaprogrammi (edaspidi *KIKi keskkonnaprogramm*) uuendamise käigus koostati ka maapõueressursside säästlikuks kasutamiseks ja maastike korrastamiseks “Maapõue programm”, et toetada mahajäetud ja kaevandatud turbaalade ning karjäärade korrastamist.

KTKs planeeritud ettevõtmistest jäi koostamata maardla ja maardla maa ärilise (rahalise) väärtuse hindamise metoodika. Muudatused maavara uuringu- ja kaevandamislubade andmiseks ning kaevandamisõiguse tasu arvestamiseks sõltuvalt maardla kaevandamisväärsusest töötatakse välja keskkonnaseadustiku kodifitseerimise ning keskkonnatasude raamkava koostamise käigus.

1.4 Mets

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis (pikemas kui strateegias käsitletud aeg 25 aastat).aastat*

Eesti metsamaa pindala on aastast 2007 vähehaaval kasvanud ning raiemaht on püsinud stabiilsena. Eesti metsade seisund on hea, tugevalt kahjustunud ja surnud puid on alla 10%. Metsakasutuse vajaduste tasakaalustatud rahuldamiseks on metsaomanike ja huvigruppide koostöös koostatud ja Riigikogus kinnitatud “Eesti metsanduse arengukava aastani 2020”. Eestile omaste metsaliikide säilimiseks tuleb

rangelt kaitstava metsamaa osakaalu hoida ka edaspidi 10% juures kogu metsamaa pindalast, samuti tagada selle tüpoloogiline esinduslikkus.

Metsamaa pindala, mln ha ↔						
Baastase	2,26			Sihttase	2,30	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2,21	2,20	2,20	2,21	2,22	2,23	2,23
Puistute üldtagavara, mln m³						
Baastase	454			Sihttase	460	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
449	440	452	456	466	468	470
Raiete kogumaht, mln m³						
Baastase	7,0			Sihttase	10,5	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
6,9	7,4	7,3	8,8	9,0	9,1	9,4
Raie osatähtsus puidu aastasest juurdekasvust (%)						
Baastase	60			Sihttase	87	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
66	66	66	66	66	66	66
Vääriselupaikadena kaitstavate metsade pindala, ha						
Baastase	11 400			Sihttase	14 000	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
						14 812
Hoiu- ja kaitsemetsade pindala, ha						
Baastase	694 000			Sihttase	720 000	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
						562 400*

*algselt oli baastaseme sisse arvestatud ka metsaseaduse alusel määratud kaitsemetsad.

KTK rakendusperioodi üks olulisim samm on metsanduse arengut suunava raamdokumendi “Eesti metsanduse arengukava aastani 2020” heakskiitmine aastal 2011 ning rakendusplaani aastateks 2012–2020 heakskiitmine aastal 2012.

Arengukava eesmärk on metsade tootlikkuse ja elujõulisuse ning mitmekesise ja tõhusa kasutamise tagamine. Selleks on vajalik puistute õigeaegne raie, metsade asjakohane uuendamine ning metsade kaitse. Metsanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks näeb arengukava muu hulgas ette metsauuendustööde tegemise vähemalt poolel uuendusraialadest, puidukasutuse suurendamise juurdekasvu ulatuseni ja elurikkuse säilitamiseks vähemalt 10% metsamaa pindala kaitse alla võtmise. Lisaks toob arengukava välja metsade tähtsuse kliimamuutuse leevendamisel, loodusvara kasutamise ja keskkonnaseisundi prognoosi jt teemad. Aastal 2012 heaks kiidetud „Looduskaitse arengukava aastani 2020“ käsitleb metsade range kaitse ja tüpoloogilise esinduslikkuse teemasid.

Metsamaa pindala oli 31.12.2013 seisuga 2,23 mln hektarit, sellest korraldatud metsamaad on 1,68 mln hektarit. Eesti metsade seisund on hea – tugevalt kahjustunud ja surnud puid oli 2013. aastal alla 10%. Eesti metsi iseloomustab suur küpsete ja valmivate metsade osakaal. Ligikaudu 40% metsamaast kuulub riigile ja seda hoiab, kasvatab ning majandab Keskkonnaministeeriumi haldusalas tegutsev Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). 2013. aastal oli riigimetsa tagavara 159 mln m³. Eesti metsadest umbes 45% kuulub erametsaomanikele ning 15% metsamaa omand on määratlemata.

Keskkonnaagentuuri andmetel raiuti aastal 2013 kokku 9,4 mln m³. Viimastel aastatel on raiemaht püsinud stabiilsena. Riigimetsas uuendati kokku umbes 7800 hektarit metsa, erametsas hinnanguliselt 7040 ha. Looduspuhkusele ja -haridusele on perioodi jooksul riigimetsades tehtud kulutusi 6,6 mln euro ulatuses.

Veerand Eesti metsadest on erineva kaitsereežiimi ja majandamispiirangutega. Kaitse all olevate metsade esinduslikkuse määramise kriteeriumite ja sellest lähtuvate tegevuskavade koostamine on jätkuv tegevus. Rangelt kaitstavate metsade pindala on kokku 222 879 hektarit.

Natura 2000 kaitsealuste metsade säilimiseks alustati aastal 2008 omanikele saamata jäänud tulu kompenseerimist. Aastal 2013 esitasid metsaomanikud 4575 taotlust, milles küsiti toetust 46691 hektarile piiranguvöödis või hoiualal ja 9929 hektarile sihtkaitsevööndis Natura 2000 alal asuva metsamaa kohta. Väheväärtuslike põllumaade metsastamise toetamine on 2009. aasta seisuga lõpetatud. Vääriselupaikade kaitseks on sõlmitud 172 lepingut kokku 405,5 hektari kohta.

2009. aastaks töötati välja rahvusvaheliselt tunnustatud sertifitseerimisskeemide Eesti standardid.

Tulenevalt metsanduse arengukava rakendamisest moodustas Keskkonnaministeerium 2011. aasta lõpus sektoriülese metsandusnõukogu. Nõukogu moodustati keskkonnaministrile nõuandva organina metsapoliitika majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja keskkonnavalaste eesmärkide ja metsanduse arengukava täitmise soodustamiseks ja jälgimiseks (sh kümneaastase perioodi raiemahtude ülevaadete analüüs ja ettepanekute koostamine). Metsandusnõukogu koondab eksperte ning vabakondade ja parlamendi esindajaid.

2011. aastal lõppes kuus aastat kestnud ELi koostööprojekt Soome ja Lätiga, mille käigus kirjeldati Eestis 35 000 pärandkultuuriobjekti. Praegu jätkub erametsas metsanduslike pärandkultuuriobjektide eksponeerimise ja hooldamise toetamine.

2011. aastal käivitus elektroonilise veoselehe infosüsteem, mis võimaldab ettevõtetel kasutada paberdokumentide asemel e-veoselehti. Süsteem on abiks ka tarneahela, sh sisseveetava puidu päritolu kontrollimisel. Järeelvalvesüsteemi tõhustumisest annab tunnistust ka metsaõigusnormide rikkumiste arvu pidev vähenemine (trahvitud isikuid 2011. aastal 120, 2012 — 79, 2013 — 63).

Metsanduse arengukava koostamise käigus hinnati maksude mõju metsandusele. Tulemustest lähtuvalt muudeti 2012. aastal tulumaksuseadust, et soodustada füüsilisest isikust erametsaomanikel metsamajandamist. 2013. aastal muudeti metsaseadust ja lihtsustati väikemetsaomandi kasutamist, muudeti metsas toimuv paremini jälgitavaks (avalik metsaregister) ja vähendati bürokraatiat.

MAKi metsandusmeetmete ning riigi metsandustoetustega on Erametsakeskuse vahendusel toetatud Eesti erametsanduse arendamist. Tegevus hõlmab näiteks metsa majandusliku väärtuse parandamist, metsasaadustele lisandväärtuse andmist või ka erametsaomanike teadlikkuse parandamist vastutustundlikust metsamajandamisest.

1.5 Kalad

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ja kalaliikide mitmekesisus ning vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile.*

Kalapopulatsioonide hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks arenguks on viimastel aastatel loodud head eeldused, alates kalavarude taastamise pikaajalisest kavandamisest ning kalavarude kasutamist reguleerivate õigusaktide korrastamisest kuni kalavarude ja nende elupaikade taastamise projektide algatamise ja rakendamiseni. Maksimaalse jätkusuutliku saagi kontseptsiooni rakendamise ning looduslike tingimuste muutuste tõttu on kalapüügi kogumahud vähenenud. Samas on olulisemate kalaliikide varude seisund paranenud. Nii elu- kui kudepaigad on avanenud suurel määral. Kõik see kajastub paranenud kalavarudes.

Kalapüük (püütud toorkala kogus tonnides):						
Baastase	98700		Sihttase	98000		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
97742	100878	97260	95184	80591	60521	64968

Tegevuskava perioodil 2007–2013 on saavutatud seatud sihttase püügikoguste vähendamiseks ning suurenenud on heas seisus olevate kalavarude hulk. Ellu jäi viimata kalavarude majandamise rentimise korraldamine, kuna uuringu tulemusel selgus, et huvigruppidel puudub huvi sellise mehhanismi järele.

Kalapopulatsioonide hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks arenguks on viimastel aastatel loodud head eeldused. Samas on viimaste aastate intensiivne kalapüük kalavarusid vähendanud, paljud kaladele olulised kudealad ning elupaigad on hävinenud või on ligipääs nendele tõkestatud jõgedele rajatud paisudega. Eesti kaluritele majanduslikult oluliste kalaliikide (räim, kilu, lõhe, meriforelli) varudest heas seisus olevate kalavarude osakaal on võrreldes 2007. aastaga suurenenud 10% ja moodustas 2013. aastal 48%.

Nii sisevete kui rannikumere kalapopulatsioonide kaitseks asustatakse eri kalaliikide, näiteks lõhe, jõeforelli, angerja noorjärke veekogudesse. Läänemere kilu ja räime pikaajaliste majandamiskavade koostamine on edasi lükkunud, kuna Euroopa Komisjon ei ole asjakohast eelnõu veel algatanud. Koostatud on angerja majandamiskava.

Kalapüük nii Läänemerest kui ka siseveekogudest on 2013. aastal 2007. aastaga võrreldes vähenenud 33% (33 032032 tonni toorkala) võrra. Kalapüük on vähenenud peamiselt kilu ja räime väljapüügikvootide vähenemise tõttu, mis omakorda tuleneb tuleneb maksimaalse jätkusuutliku saagi kontseptsiooni rakendamisest, aga ka looduslikest tingimustest.

BALTFISHi foorum (ELi kaheksa Läänemere-äärset liikmesriiki) lükkas Eesti eesistumise ajal aastal 2012 käima Läänemere kalapüügivõimaluste/kvootide eelkõkkulepped, mis näitab piirkonna head tahet ja võimet majandada kalavaru ühiselt ja jätkusuutlikult. Läti eesistumise ajal (aastal 2013) jätkus sama suundumus. Seega teist aastat järjest oleme tänu eelkõkkulepele saavutanud hea tulemuse kvootide läbirääkimistel Euroopa Nõukogus. ELis on tegemist ainulaadse nähtusega, kus üks nn veeala suudab üksmeelselt kokkuleppele jõuda ning selles ka teisi liikmesriike ja Euroopa Komisjoni veenda.

Eesti on kalapüügi reguleerimiseks rakendanud meetmeid nii Kalanduse Arengurahastu, Euroopa Kalandusfondi (edaspidi *EKF*) abil kui ka riigiabina. Tasakaalu tagamiseks kalalaevastiku püügivõimsuse ja kasutatavate kalavarude vahel toetati muu hulgas ka kalalaevade utiliseerimist, rakendades „Euroopa Kaladusfondi 2007–2013 rakenduskava“ meetet 1.1 „Riigiabi kalapüügi alaliseks lõpetamiseks“. Arvestades viimase kümne aasta kalavarude dünaamikat, on käesolevaks ajaks saavutatud pikaajaline tasakaal kalapüügivõimsuse ja kalavarude vahel. *EKFi* rakenduskava põhines viiel *EKFi* prioriteetsel suunal, mille raames rakendus kokku 14 toetusmeetet. Tõkestusrajatiste inventariseerimist vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks on toetatud *EARKi* raames Ühtekuuluvusfondist 2007.–2013. aastatel 1,7 mln euroga ja aastatel 2014–2015 veel täiendavalt 1,3 mln euroga. Vooluveekogude seisundi parandamisse on *EARKi* raames investeeritud 10 mln eurot, aastatel 2014–2015 lisandub veel 12 mln eurot.

Euroopa Komisjoni kalanduse kontrollprogrammi vahendite, Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja Põllumajandusministeeriumi eelarveliste vahendite abil on Põllumajandusministeeriumis loodud kalapüügiga seonduvate andmete elektroonilise raporteerimise süsteem. Rakendamise tulemusena on tekkinud võimalused operatiivseks kalapüügiandmete kogumiseks ja analüüsiks, mis parandab kalapüügivõimaluste kasutamise ning kvootidest ja lubatud saakidest kinnipidamise järelvalvet. Lisaks on loodud võimalus kalapüügi operatiivseks sulgemiseks püügivõimaluste ammendumise korral. Samuti on avardunud teadlaste ja järelvalvetöötajate võimalused kalavaru seisundi analüüsimiseks ja kalakaitseks, millega täidetakse Euroopa Liidu kalanduse ja selle kaitsega seotud nõuded.

Harrastuskalapüügi arendamiseks said 2009. aastaks määratud harrastuskalapüügiks sobivad veekogud ja rannikualad ning koostati harrastuskalapüügi arengukava aastateks 2010–2013 (perspektiiviga kuni 2018), mis määratleb üksikasjalikumalt harrastuskalapüügi arengusuunad ning prioriteetse tegevuse.

2010. aasta augustis kiitis Vabariigi Valitsus heaks kalapüügiseaduse muudatused, mis ohjeldavad ebaseaduslikku kalapüüki, täpsustavad harrastuskalapüügiks kasutatavaid püügivahendeid ja kalastuskaardi taotlemise algusaega ning võimaldavad kalastuskaardi elektroonilist väljastamist. Alates 1. juulist 2011 väljastatakse kalastuskaarte ainult elektroonilisel teel, mis võimaldab ka lubade mugavamalt kontrolli.

Keskkonnajärelevalve statistika näitab, et läbi aastate on enim rikkumisi tuvastatud just kalapüügi valdkonnas. Peamiseks põhjuseks võib lugeda kindlasti püügihuviliste rohkust. Jätkuvalt on suurim probleem ebaseaduslikult, ilma nõutava tähistuse ja märgistusega püügile seatud püügivahendid. Levinumad seaduserikkumised on veel loata kalapüük, püük keelatud ajal või keelatud kohas. 2012. aastal soetas Keskkonnainspektsioon Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendusel kokku 17 uut eri tüüpi paati, mis parandas oluliselt järelevalvevõimet siseveekogudel. 2013. aastal avastas Keskkonnainspektsioon 1 503 kalapüügiga seotud rikkumist. *ELi* nõuetest tulenevalt on Läänemere tursavarude kaitseks koostatud riiklik programm — *Estonian fisheries control action program for the Baltic Sea in 2013*. Lisaks järelevalvele veekogudel kontrollib Keskkonnainspektsioon kõiki kalakäitlemisega seotud toiminguid, nagu kala ost-müük, transportimine ja töötlemine. See võimaldab kogu kalandussektori tegevusel ja kalavarude kasutamisel silma peal hoida.

1.6 Ulukid

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 püstitatud eesmärk: *Tagada jahiulukite ja muude ulukiliikide mitmekesisus ning asurkondade elujõulisus.*

“Jahinduse arengukava” rakendamine ning ulukiasurkondade iga-aastane seire ning selle põhjal kütmissoovituste koostamine on aidanud saavutada ulukite asurkondade üldise hea olukorra.

Kütitud jahilukite osatähtsus loendatud ulukite hulgas %						
Baastase	Hunt 4,7		Sihttase	1,5		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
25,00	52,88	42,04	56,52	52,07	38,10	37,14
Baastase	Metssiga 1,5		Sihttase	0,5		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
67,40	93,19	85,41	75,35	80,35	107,81	93,24
Baastase	Pruunkaru -		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
4,54	5,36	6,38	8,44	7,85	8,66	6,13
Baastase	Pöder 2,0		Sihttase	2,3		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
40,93	37,23	35,99	36,37	37,86	40,36	49,30

Mõõdetavate indikaatorite sihttasemed on üldjoontes saavutatud ning ulukite arvukus liigub kavandatud suunas.

Jahilukite seire andmetel on asurkondade üldine olukord hea. Põdraasurkonna arvukus oli 2012. aastal tõusnud üle metsamajanduslikult talutava asustatuse ülempiiri, mistõttu suurendati mitmes maakonnas ka küttimislimiiti. 2013. aastal püüsid jätkuvalt kõrgel nii põdra, metssea kui kähriku arvukus, langenud on hundi ja ilvese arvukus. Tõusutrendis on punahirve ja metskitse ning varasemalt languses olnud valgejänese suhteline asustustihedus. 2012. aastal oli ilvese arvukus saavutanud soovitava miinimumtaseme, mida tuleks hoida kuni metskitse asurkonna seisundi nähtava paranemiseni.

2008. aastal vastu võetud “Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013“ eesmärk on liikide poolest mitmekesise ja elujõulise ulukiasurkonna säilitamise ning optimaalse kasutamise tagamine, mis ühtlasi on ka KS 2030 üks eesmärke. Jahinduse arengukava rakendamiseks on aastate jooksul tellitud mitu uuringut, nagu näiteks jahilindude arvukuse ja taastootmise uuring, jahilindude rändeteede uuringud, kormorani leviku ja arvukuse uuring, karu võrdlusloendus DNA meetodil, ilvese telemeetrilised uuringud ning jahilukite elupaigamahutavuse hindamiskriteeriumite analüüs.

2009. aastal algatati uue jahiseaduse eelnõu, mis võeti vastu 2013. aasta kevadel. Uue jahiseadusega tekkis maaomanikel suurem õigus osaleda jahinduse korraldamisel, samuti on neil erinevalt varemast võimalik ulukikahjustuste eest kompensatsiooni saada hakata. Muutusid ka ulukite ohjamise korraldamise alused — varasem elupaikade kvaliteedi hindamine on asendatud ulukipopulatsioonide seisundi jälgimisega. Uue jahiseaduse järgi koguvad jahipiirkonna kasutajad seire algandmeid, andmete analüüsi ning tulemuste esitamisega tegeleb Keskkonnaagentuur.

Iga-aastast ulukiseiret on programmi alusel tehtud alates 2009. aastast. Ulukiseire üks põhiülesanne on jahilukite asurkondade seisundi jälgimine ja ettepanekute tegemine asurkondade soodsa seisundi säilitamiseks ja tasakaalustatud arenguks ning anda igaks aastaks soovitusel ulukite küttimisvõime ja struktuuri kohta. Jahilukite seire tulemuste operatiivne arvestamine aitab tagada liikide mitmekesisuse ja elujõulisuse.

2012. aastal kinnitati uus „Suurkiskjate kaitse ja ohjamise tegevuskava aastateks 2012–2021“, mille eesmärk on hundi, ilvese ja pruunkaru asurkondade soodsa seisundi säilitamine Eesti ja Balti populatsiooni tasemel nii lühemas (10 aastat) kui ka pikemas (30 aastat) perspektiivis.

KIKi keskkonnaprogrammi käigus on toetatud nii ulukiasurkondade seiret ja rakendusuringuid, jahimeeste täiendõppekursusi ja õppematerjalide koostamist. Maaelu mitmekesistamiseks jahinduse kaudu on MAK 2007–2013 raames toetatud üheksatüheksat jahindusega seotud projekti kokku 656 020 euroga.

1.7 Muld ja 1.8 Maa kasutamine

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Keskkonnasõbralik mulla kasutamine ning loodus- ja kultuurmaastike toimivus ja säästlik kasutamine.***

ELi tasandil vastu võtmata mulla raamdirektiivi tõttu pole Eestis veel koostatud mullaseadust, mulla säästliku kasutamise tegevuskava ega mullapoliitikat. Samas näitavad riikliku mullaseire tulemused, et Eesti muldade olukord on suhteliselt hea.

Põllumuldade kaitset ning pärandkultuurmaastike hooldamist on edukalt reguleeritud MAKis, mille raames rakendatakse hulk meetmeid ja makstakse toetusi. Siiski tuleks mullakaitset edaspidi käsitleda terviklikumalt, reguleerides põllumuldade kasutamise ja kaitse kõrval ka teiste muldade (nt metsamuldade) kaitset. Maastike säästlikuma kasutamise soodustamiseks on tehtud oluline samm maastikku reostavate lagununud hoonete lammutamiseks toetuste andmisega.

Haritavate pärandkultuurmaastike osatähtsus kogu haritava maa hulgas						
Baastase			Sihttase	↑		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1,4	1,6	1,6	1,7	1,8	1,6	1,5
Mahepõllumajandusmaade osatähtsus kogu põllumajandusmaa hulgas, %						
Baastase			Sihttase	↑		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
8,9	9,6	11	12,8	14,2	15,1	16,1
Karjäärde (liiva-, põlevkivi- ja savikarjäärde, kivimurdude jms) pindala ja osatähtsus						
Baastase	57400 ha ja 1,3 %.		Sihttase	Pole määratud		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
						26 318 ha

Nii haritavate pärandkultuurmaastike kui mahepõllumajandusmaade osatähtsus on võrreldes 2007. aastaga tänu mitmekülgele tegevusele suurenenud ning tegevuskavas seatud eesmärk ja sihttasemed saavutatud.

Eesti mullaseaduse eelnõu ei ole koostatud ega seadust vastu võetud. Takistuseks on jätkuvalt olnud selgusetus ELi Nõukogus mulla raamdirektiivi eelnõuga (KOM(2006) 232). Direktiivi puudumise tõttu ei ole välja töötatud veel ka mulla säästliku kasutamise tegevuskava ega mullapoliitikat. Praegu on võetud suund Euroopa pinnasestrateegia täiendamiseks. Eestis reguleerivad mullakaitset osaliselt keskkonnavastutuse seadus, saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus, maapõueseadus ja maaparandusseadus.

Alustatud on väärtusliku põllumajandusmaa määratlemise ja kaitsemeetmete õiguslike aluste väljatöötamisega.

MAKi raames makstavate toetuste abil on tegeldud maaomanike teadlikkuse kasvatamisega kõrge mullaboniteediga maade põllumajanduslikus kasutuses

hoidmiseks, mulla säästlikuks kasutamiseks ning mullaviljakuse säilitamiseks ja parandamiseks. Näiteks on keskkonnasõbraliku majandamise toetusega ühinenud 1858 tootjat ja hõlmatud 400 570 hektarit. Maaparandussüsteemide korrastamisega kokku uuendatud ja hooldatud 2 802,46 km ühiseesvoole. ÜPP toetuste taotlejad peavad jätkuvalt järgima põllumajandusministri määrusega kehtestatud häid põllumajandus- ja keskkonnatingimusi, sh mullakaitse nõudeid: mulla kaitse erosiooni eest, mulla orgaanilise aine ja struktuuri säilitamine, viljavahelduse kasutamine ja minimaalne hooldustööde tase põllumajandusmaal. Mullaviljakuse säilitamiseks sobivate tehnoloogiate tutvustamiseks ja propageerimiseks on Maaviljelusinstituut teinud mitu uuringut, koolitusi talunikele.

2012. aastal toimus põllumuldade seires mullaomaduste uuring Võisiku, Kiilaspere, Naadimetsa ja Altküla seirealal ja tulemuste võrdlemine varasemaga. Põllumuldade seire hõlmas 2012. aastal esmakordselt ka raskmetallide (Pb, Ni, Cr, Hg, Zn, Cu ja Cd) sisalduse uurimist seirealadel. Kõigi raskmetallide sisaldused olid seirealadel lubatud sihtväärtusest tunduvalt väiksemad ning pinnase saastumise ohtu ei tuvastatud, samuti ei leitud uurimisaladelt taimekaitsevahendite jääke. Seire järgi on huumushorisoni tüsedus väga erinev, kuid siiski kõikjal piisav, et tagada normaalsed tingimused taimede kasvuks ja muldade harimiseks. Lisaks muutus muldade happesus aastate jooksul vähe, kuid saavutamaks taimede kasvuks ja arenguks optimaalset pH taset, tuleks happelise lähtekivimiga muldi jätkuvalt lubjata.

Tellitud on mitu rakendusuuringut (mullastikukaartide ja andmebaaside uuendamine, minimeeritud mullaharimine ja mullaharimise intensiivsus).

2013. aasta seisuga pole Eesti ratifitseerinud Euroopa maastike konventsiooni, seega ei ole ulatuslikult alustatud ka KTKs kavandatud maastike kaitse ja korraldusega seotud tegevust ega soodustuste ja toetuste süsteemi väljatöötamist, mis tagaksid väärtuslike maastike kaitsmise ja hooldamise. Maamaastikule ja rahvuslikule ehituspärandile suunatud arengukava „Maa-arhitektuur ja maastik. Uurimine ja hoidmine“ sai 2012. aastal uuendatud ajavahemikuks 2012–2015.

Aastatel 2004–2006 koostatud maakonnaplaneeringute teemaplaneeringud „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ on olnud aluseks maakasutuse suunamisel kohaliku omavalitsuse tasandil. 09.09.2011 regionaalministri poolt Vabariigi Valitsusele esitatud ülevaates planeerimisalasest tegevusest riigis (<https://www.siseministeerium.ee/ulevaade-planeerimisalasest-olukorrast-riigis-2011-4/>) on rõhutatud, et teemaplaneeringute näol on tegemist toimivate planeeringutega, milles sätestatud tingimused on rakendunud läbi kohalike omavalitsuste üldplaneeringute.

2009. aastaks töötati välja rikutud alade rekultiveerimise, taastamise ja korrastamise ning risustavate objektide likvideerimise rahastamise põhimõtted (maapõueseadusest tulenevalt).

KIKi keskkonnaprogrammist on maastikupilti kahjustavate ja lagunened põllumajandus-, tööstus- või militaarehitiste lammutamiseks ja sellest tekkinud jäätmete käitlemiseks võimalik toetust taotleda alates 2012. aastast. 2014. aastaks oli toetatud 72 projekti.

Toimub pidev põllumajandusmaastike ja rannikumaastike seire eri programmide raames, mis tagab seisundist pideva ülevaate.

Valdkond 2. Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine

2.1 Maastikud

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine.*

Suhteliselt hästi on rakendunud Natura 2000 alal asuvate poollooduslike koosluste hooldamine erinevate toetuste abil – ligikaudu 90% eesmärgiks seatud aladest on praeguseks hooldatavad. Loodusdirektiivi artikli 17 aruande kohaselt on poollooduslike koosluste seisund endiselt ebasoodne, kuid säilimise perspektiiv on paranev. Olukorra parandamiseks on jätkuvalt populariseeritud poollooduslike koosluste hooldamise toetuste taotlemist ja ellu viidud uuenduslikke projekte poollooduslike koosluste hooldamiseks, nagu näiteks “Linnalehmad”.

Soode pindala ja seisundi andmeid on täpsustatud ning alustatud on sookoosluste ja -liikide olukorra parandamist, sealhulgas sootelupaikade taastamisega (nt Kuresoo raba taastamine).

Poollooduslike koosluste kogupindala ja osatähtsus kogu Eesti territooriumist (%)						
Baastase	20 000 ha			Sihttase	30 000 ha	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
16145	18767	21524	23549	25548	26744	26985
Kaitsealade pindala (ha)						
Baastase	1 389 677			Sihttase	1 500 000 ha	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1515293	1516955	1520751	1537321	1537321	1538903	1548124
Täisehitatud alad ja nende suhe kogu maismaa territooriumisse (%)						
Baastase	1,1			Sihttase	1,5	
2013						
13 567 ha, 0,31 % (aluseks on võetud ETAK-s ehitiste alune pind)						
Soode ja teiste turbaalade pindala ja selle suhe kogu maismaa territooriumisse (%) ⁴						
Baastase	22			Sihttase	22	
2013						
359 169 ha , 8,26 % (ETAK-is kaardistatud madalsood, rabad, turbaväljad, mahajäetud turbaväljad)						
Põllumajanduskasutusest väljas oleva ala osakaal kogu maismaa territooriumist (%)						
Baastase	5,5			Sihttase	4,5	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
8,5	8,1	7,9	7,5	7,1	6,7	6,4

⁴ Soode ja teiste turbaalade pindala moodustab 22% maismaast, kui sinna sisse arvutada ka soometsad ja kõik aastakümnete jooksul kuivendatud alad, sh need alad, mis praegu on muutunud põldudeks ja kõdusoometsadeks. Nende alade pindala ei saa muutuda, kuna soid on võimalik taastada neil aladel, kus kunagi oli soo, seega turvas on seal juba olemas, ja need alad kuuluvad juba turbaalade hulka. Seetõttu ei ole vastava pindalanäitaja kasutamine mõõdikuna asjakohane.

Hooldatud poollooduslike koosluste pindala on võrreldes 2007. aastaga suurenenud 10 840 hektari võrra ehk 40%. Ja kuigi KTKs seatud sihttaset ei ole täiel määral saavutatud, on jõudsalt selle suunas liigutud ning hooldatud poollooduslike koosluste pindala on igal aastal suurenenud.

Eesmärgiga säilitada maastike ja looduse mitmekesisus on MAKi raames toetatud poollooduslike koosluste (puisniidu, puiskarjamaa, rannaniidu, lamminiidu, soostunud niidu, sooniidu, loopealse, kadastiku, nõmme ja aruniidu) hooldamist ning Natura 2000 põllumajandusmaade omanikke. Rikutud maastike, poollooduslike koosluste ning maastikuilme taastamiseks on KIKis keskkonnaprogrammi looduskaitse programm ja perioodil 2007–2013 EARKi Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) toetatud meetmed looduse mitmekesisuse säilitamiseks nii avatud taotlemise ja investeringute kava alusel.

2011. aastal koostati juhend Eesti loopealsete ja kadastike hooldamiseks ja taastamiseks, sarnased kavad on koostatud ka luhaniitude, rannaniitude, puisniitude ja puiskarjamaade ning aru- ja soostunud niitude hooldamiseks.

2013. aastal kinnitati poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020.

Taastatud poollooduslike elupaikade pindala 2013. aastal oli 1647 hektarit. Poollooduslike koosluste pindala suurendamisele ja seisundi paranemisele aitab kaasa ka hooldamiseks ERFist antav kariloomade soetamise toetus. EARK raames on toetatud näiteks ka kuivendatud soolade taastamist ning kaitsealadele ligipääsuteede rajamist ja korrastamist.

Aastatel 2008–2011 toimus ulatuslik Eesti soolade inventuur, mille käigus uuriti ligi 13 000 sood, kogutud andmetega on täiendatud ka Keskkonnaministeeriumi Natura 2000 andmebaasi ja Eesti Looduse Infosüsteemi EELIS. Inventuuri tulemusena selgus, et 2010. aasta seisuga oli soode osakaal Eestis kõigest 5,5% ehk 240 000 hektarit. Ülejäänud ligi 17% hulgas on ka soostunud metsad ja rohumaad, kuid paljuski kuuluvad selle territooriumi hulka aastakümnete jooksul kuivendatud degradeerunud kunagised soolad, mis ökoloogiliselt enam sood ei ole.

Keskkonnaharidus on riiklikus õppekavas prioriteediks olnud juba 1996. aastast ning „keskkond ja säästev ehk jätkusuutlik areng“ on läbiva teemana riiklikus õppekavas 2002. aastast. Sellega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks. 2011. aastal kinnitati inimressursi arendamise rakenduskava raames Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) kaasrahastatav programm "Keskkonnahariduse arendamine", mille eesmärk on anda arengutõuge keskkonnahariduse arendamisele nii üld- kui koolivälises hariduses. Samuti toimuvad valdkondlikud koolitused ajakirjanikele ning teistele huvigruppidele. Mitteformaalse keskkonnahariduse andmise võimalusi laiendas ja parandas oluliselt EARK meede „Keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamine“, mille raames arendati ERFi toel Keskkonnaameti ja RMK looduskeskusi ning mitut piirkondlikku keskust (näiteks Tartu uus loodusmaja, Pärnumaa Keskkonnahariduskeskus, Tallinna Loomaaia Keskkonnahariduskeskus, Eesti Loodusmuuseum jt). Suurima panuse mitteformaalsesse keskkonnaharidusse annavad Keskkonnaamet, RMK ja Eesti Loodusmuuseum ning Tartu loodusmaja, Pärnumaa Keskkonnahariduskeskus.

Avalikkuse paremaks informeerimiseks alustas 2013. aastal tööd Maa-ameti kaardirakendus, mis annab ülevaate Eestis menetluses olevatest ja kehtestatud planeeringutest.

2.2 Bioloogiline mitmekesisus

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.*

Heaks kiidetud „Looduskaitse arengukava aastani 2020“ pani tugeva aluse valdkonna süsteemsemale ning ökosüsteemipõhisemale arendamisele. Tähtis on, et loodus oleks hoitud ja kaitstud ka väljaspool kaitstavaid alasid. Elupaikade ja koosluste soodsa seisundi tagamisel on oluline mõju kaitsekorraldus- ja liigikaitsekavade koostamisel ja rakendamisel. Kaitsealuste loomaliikide populatsioonide trendid ning kaitsealade osakaal maismaa pindalast on vahemikus 2007–2013 püsinud stabiilsetena. Samas on oluline täiendada ka edaspidi vajalikke finants- ja toetusmeetmeid. Olulise panuse eesmärgi saavutamiseks annavad paljud looduse mitmekesisuse säilitamise investeeringud.

Ohustatud elupaigatüüpide (Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta, lisa I) pindala osakaal riigi territooriumist (%)↑						
Baastase	<i>Pole määratud</i>		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
		15% 609 000				15% 609 000
I kategooria kaitsealuste loomaliikide populatsioonide trendid (arvukuse muutused)						
Baastase	nõrk tõus		Sihttase	hoida olemasolevat trendi stabiilsena		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kasvav: 5 liiki Stabiilne: 3 liiki Kahanev: 7 liiki Teadmata: 2 liiki						
Kaitsepiirangutega alade osakaal Eesti territooriumist (%)						
Baastase	18		Sihttase	18		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
17,9	17,9	18	18,1	18,1	18,1	18,1
Riigi kulutused looduskaitseks (% SKPst) ↑						
Baastase	2,8 miljardit EEK		Sihttase	4,5 miljardit EEK		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
0,16	0,16	0,3	0,16			

Eestis on looduskaitse all ligikaudu 18,1% maismaast (783 000 hektarit) ja 31% veealast ning see pindala on väikeses mahus kasvanud. Natura 2000 alade pindala on Eestis kokku 1 483 143 hektarit, millest ligi pool on mereala. 31. detsembri 2013. aasta seisuga oli Eestis kokku 3883 kaitstavat loodusobjekti, nendest: 5 rahvusparki, 138 looduskaitseala, 151 maastikukaitseala ja loodusparki, 111 uuendamata eeskirjadega kaitseala, 540 kaitsealust parki ja puistut.

Aastatel 2010–2013 on koostatud kaitsekorralduskavad 237 kaitstavale alale ja tegevuskavad 149 liigile. Kaitsealuste loomaliikide populatsioonide trendid on vahemikus 2007–2013 püsinud stabiilsetena.

2009. aastal kinnitatud Eesti Punase Raamatu nimestiku liikidest on IUCN (Maailma Looduskaitse Liidu) punase nimestiku kategooriate järgi äärmiselt ohustatud 1 liik (angerjas), eriti ohustatud 2 liiki (Euroopa naarits ja mardikaliik *Limoniscus violaceus*), ohualtid 6 liiki, ohulähedased 12 liiki ning ohuvälised 429 liiki. 2010. aasta lõpus kinnitati tegevuskava Euroopa naaritsa kaitse korraldamiseks aastateks 2010–2014. Angerja kaitseks kehtestati 2011. aastal angerja ekspordi- ja impordikeeld väljapoole ELi.

2008. aastal alustatud “Looduskaitse arengukava aastani 2020” kiideti heaks 26. juulil 2012. Arengukava eesmärk on tagada riikliku looduskaitsetegevuse süstemaatiline planeerimine ja looduse mitmekesisuse hoidmine ning loodusvarade kokkuhoidlikum kasutamine. Eesmärk ei ole kaitsealuse territooriumi laiendamine, vaid olemasolevate kaitstavate väärtuste tõhus kaitsekorraldus ja inimeste hoiakute kujundamine selliselt, et väärtustataks ja hoitaks loodust ka kaitstavate alade väliselt.

Võõrliikide nimestikku on kantud kokku 924 liiki. Üks tuntum ja tülikam võõrliik Eestis on Sosnovski karuputk. Karuputke tõrjutakse Eestis juba 2005. aastast ning aastateks 2011–2015 on koostatud ka karuputke ohjamiskava. 2007. aasta alguses koostati kormorani kaitse- ja ohjamiskava.

Ohustatud kalaliikide kaitseks viidi vahemikus 2009–2012 Alam-Pedja Natura 2000 kaitsealal läbi LIFE+ projekt Happyfish, mille eesmärk oli taastada Emajõe kalade koelmualad ning suurendada Emajõe vanajõgede suudmeid neid setetest ja luhtadelt võsa puhastamise kaudu. Sellega parandati oluliselt jõeelupaikade seisundit ja elustiku olukorda Peipsi-Võrtsjärve süsteemis ja Alam-Pedja looduskaitsealal.

2013. aastal jõustusid looduskaitseaduse muudatused, mis muudavad uute looduskaitsealade loomise senisest avatumaks ja põhjendatumaks ning tagatud on ka inimeste ligipääs kallasradadele.

Nabala karstiala ja Tuhala nõiakaevu säilimiseks tehti täiendavad uurimistööd looduskaitseala moodustamiseks. Detsembris 2013 algatati Nabala piirkonnas tundliku veerežiimi ja 53 kaitsealuse taime-, looma- ja linnuliigi kaitsmiseks Nabala looduskaitseala moodustamine.

Looduse mitmekesisuse säilitamist ja kaitsekorralduskavade ning liikide tegevuskavade koostamist on vahemikus 2007–2013 toetatud EARK raames ELi struktuurivahenditest 22 mln euroga.

Valdkond 3. Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet

3.1 Energia tootmine

Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030 eesmärk: *Toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust, ning arendada mitmekesiseid, eri energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnamuutusega jätkusuutlikke tootmistehnoloogiasid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks.*

Elektrienergia toodang on aastaid püsinud stabiilsena ning Eesti tarbimisvajadus on rahuldatud. Taastuvenergia osakaal elektri tootmisel on aasta-aastalt kasvanud ning põlevkivi kasutamine vähenenud. Suure panuse eesmärgi saavutamisse annavad rohelise investeerimisskeemi tuuleenergia ja teiste taastuvenergiaallikate projektid ning on alust arvata, et taasvõtteenõuet kasutamise osakaalule seatud eesmärk 25% saab aastaks 2020 ületatud. Tänu põlevkivist elektritootmise ning jäätmesektori heitmete vähenemisele on vähenemas ka kasvuhoonegaaside (edaspidi KHG) heitmed. Eesti on muu hulgas edukalt täitnud kuni 2012. aastani kehtiva ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokolliga kohustused KHG koguste vähendamisel. 2013. aasta algusest on elektriturg avatud kõikidele turuosalistele (ka väike- ja kodutarbijatele) ning see aitab kaasa konkurentsi tekitamisele võimalikult mitmes elektrienergia tarnimise lülis, et motiveerida efektiivsemat tootmist.

Energia tootmisel eralduvate kasvuhoonegaaside kogus absoluutväärtuses ↔ –kasvuhoonegaaside eraldumine absoluutväärtuses jääb 2005. aasta tasemele.						
Baastase	CO ₂ : 18532 tuhat tonni;		Sihttase	Pole määratud		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
17 945	16 430	13 832	17 451	17 961	16 572	
Baastase	CH ₄ : 35 tuhat tonni;		Sihttase	Pole määratud		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
11	11,3	9,8	10,4	9,2	9,6	
Baastase	N ₂ O: 0,14 tuhat tonni;		Sihttase	Pole määratud		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
0,27	0,28	0,29	0,32	0,32	0,32	
Baastase	SO ₂ : Baastase 75 696;		Sihttase	aastaks 2015 - 47 775		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
87 939	69 345	54 757	83 156	72 617	40 490	
Baastase	NO _x : Baastase 43 383;		Sihttase	aastaks 2015 - 28 693		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
37 387	34 262	29 145	35 585	34 651	31 094	
Baastase	LOÜ: Baastase 35 484;		Sihttase	aastaks 2015 - 24 008		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
22 938	22 985	22 835	22 912	19 939	20 661	
Aastaks 2015 on põlevkivi osakaal elektri tootmisel alla 90%						
Baastase	Pole määratud		Sihttase	aastaks 2015 - 90%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
93,6	91,0	87,4	85,2	84,5	81,1	

Aastaks 2015 suureneb taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri osakaal riigisisese tarbimises vähemalt 8%-ni						
Baastase	Pole määratud		Sihttase	aastaks 2015 - 8%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1,5	2,1	6,1	10,4	12,3	15,8	
Aastaks 2020 suureneb elektri- ja soojuse koostootmisjaamades toodetava elektri osakaal riigisisese tarbimises 20%-ni						
Baastase	Pole määratud		Sihttase	aastaks 2020 - 20%		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
12,1	12,3	11,4	18,0	16,6	15,7	

	Küteliik	Baastase	2007	2012
Energia tootmine	Põlevkivi tootmine	80,1	81,1	78,4
	Turba tootmine	2,2	2,4	0,8
Kütuseliigi osakaal (%)	Küttepuidu tootmine		16,1	19,3
	Puiduhake ja -jäätmel, puidubrikett ja -graanulid.	10,1	9,1	13,3
	Muu kütuse tootmine		0,1	0,6
	Hüdro- ja tuuleenergia tootmine	0,2	0,2	0,8
	Biogaas	0,1	0,0	0,1
Elektrienergia Kütuseliigi osakaal (%)	Põlevkivist toodetud elektrienergia	91,1	93,6	81,1
	Turbast toodetud elektrienergia	0,1	0,2	0,8
	Puidust toodetud elektrienergia		-	8,0
	Maagaasist toodetud elektrienergia	5,4	2,9	1,0
	Muudest taastuvatest allikatest toodetud elektrienergia	0,2	0,3	0,4
	Põlevkivigaasist toodetud elektrienergia	2,1	1,9	4,3
	Hüdroenergiast toodetud elektrienergia	0,3	0,2	0,4
	Tuuleenergiast toodetud elektrienergia	0,5	0,7	3,6

2009. aastast suurenes KHG summaarne heitkogus – 2011. aastaks 21,175 mln tonnini. 2012. aastal toimus väike langus 19,188 mln tonnile ning esialgse prognoosi alusel 2013. aastal langus jätkus KHG heitkogus oli 18,533 mln tonni, seda peamiselt tänu põlevkivist elektritootmise ning jäätmesektori heitmete vähenemisele. Kokku on KHG heitkogused alates 1990. aastast vähenenud 52,75%. Suurima panuse summaarsesse KHG heitkogusesse annab valdavalt põlevkivil põhinev energeetikasektor, mille osakaal heitkogusest ulatus 2010. aastal 88%-ni. Järgnevad põllumajandussektor 6,5% ja tööstuslike protsesside ning jäätmekäitluse sektor vastavalt 2,4% ja 2,3%-ga.

Aastatel 2007–2012 vähenes põlevkivi põletamisel elektri ja soojuse tootmise käigus tekkiva CO₂-heitmete hulk 8%. Küll aga suurenes toodetud põlevkivielektri- ja soojusenergia ühiku GWh kohta CO₂-heitmete hulk, kuna kasutegur on vähenenud. Samas on väeveldioksiidi (SO₂) heitmed energiatootmisel vähenenud aastatel 2007–2012 üle 50% (87 tonnilt 40 tonnile). SO₂-heitmeid oli vaja vähendada, et pidada kinni ELi õhusaastanormidest. Selleks paigaldati 2012. aasta lõpuks Eesti Energia Narva Elektri jaamade ASi korstnatele väävlipuhastusseadmed. Ka teiste KHG heitmete hulk on alates 2007. aastast vähenenud.

Elektrienergiat toodeti Eestis 2013. aastal 13 275 Gwh. Võrreldes 2007. aastaga, mil elektrienergiat toodeti 12 189 Gwh, on toodang pisut tõusnud. Põlevkivi osakaal elektri tootmisel on aasta-aastalt vähenenud, langedes 2007. aasta 94%-lt 2012. aastaks 81%-ni kogumahust. Taastuvenergia toodang on jõudsalt kasvanud ning moodustas 2012. aastal Eesti elektritarbimisest koos elektrijaamade omatarbega juba 15,8%, 2013. aastal langes see aga 12,6%-le. Veidi enam kui poole taastuvenergia toodangust andsid biomass, biogaas ja jäätmed. 2012. aasta lõpus lõpetati biomassi suuremahuline põletamine Narva elektrijaamades, mis vähendas biomassist toodetud elektrienergia koguseid ja tingis kogutoodangu languse. Tuuleenergia andis 2013. aastal 46% taastuvenergia kogutoodangust, kasvades võrreldes 2012. aastaga 18%, sest 2012. aasta lõpul ja 2013. aastal lisandus mitu uut tuuleparki.

2007. aastal kinnitas ÜRO kliimasekretariaat Eestile KHG lubatud heitkogused, mis on aluseks KHG kvootidega kauplemisele rahvusvahelisel turul. Täiendati KHG arvestamise metoodikat.

Kliimamuutuste leevendamise ehk heitkoguste vähendamise meetmete rakendamisega on Eesti muu hulgas edukalt täitnud kuni 2012. aastani kehtiva ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokolliga kohustused. Eesti võttis kohustuse vähendada aastatel 2008–2012 KHG heitkoguseid 1990. aastaga võrreldes 8% võrra. 5. detsembril 2011. aastal kinnitas Euroopa Komisjon Eesti KHG lubatud heitkoguse jaotuskava aastateks 2008–2012. Jaotuskava mahtmaht on 13,3 mlnt lubatud heitkoguse ühikut aastas, mis eraldatakse kava kohaselt 47 ettevõttele.

Majanduse põhjaliku ümberstruktureerimise tõttu tekkis Eestis rahvusvahelise kokkuleppe kohaselt baasaastaks valitud 1990. aasta heitkoguste tasemega võrreldes märkimisväärne KHG heitkoguste vähenemine. Riik võib riikidevahelisel KHG lubatud heitkoguste kauplemise turul müüa Kyoto protokolliga lubatud heitkoguse ja kohustusperioodi kohustusliku reservi vahe ehk kaubelda vabade lubatud heitkoguse ühikutega. Eesti on kasutamata jäänud heitkoguste müügis olnud väga edukas: aastatel 2010–2013 on sõlmitud 22 tehingut kogusummas 392,6 mln eurot. Saadud raha toel viivad eri asutused ellu rohelise investeerimisskeemi programme.

Taastuvenergeetikas on AAUde müügituludest investeeritud koostootmisjaamade rajamisse, katlamajade rekonstrueerimisse, kaugküttevõrgu energiasäästu ning tuuleparkide rajamisse. Lisaks on soetatud energiasäästlikke busse ja tramme, rakendatud toetuskeem elektriautode soetamiseks eraisikutele ja organisatsioonidele, investeeritud nii riigi- kui erahoonete energiasäästu.

Aastast 2013 algas ELi heitkogustega kauplemise skeemi (edaspidi *EU ETS*) mln kolmas kaheksa aastane kauplemisperiood, mis oma kestuselt on võrreldes eelnevate perioodidega pikem ning on muutunud lubatud heitkoguse ühikute (edaspidi *LHÜ*) taotlemise põhimõtteks. Kõnealusel kauplemisperioodil minnakse valdavalt üle enampakkumistele ning järk-järgult vähendatakse tasuta LHÜde eraldamist *EU ETSi* kuuluvatele käitistele.

2013. aastal valmis KHG poliitika, meetmeid ja prognoose käsitlev aruanne. 2014. aastaks valmis 1990–2012 aasta Eesti KHG heitkoguste inventuur ja inventuuriaruande kavand, mis esitatakse Euroopa Komisjonile ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile. Samuti koostati 2013. aastal uuring „Eesti võimalused liikumaks konkurentsivõimelise madala süsinikuga majanduse suunas aastaks 2050“, mis analüüsib kõikide majandussektorite, sh energeetika, võimalusi kulutõhusaks KHG heite vähendamiseks aastani 2050.

2008. aastal koostati „Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018“, mille peamine eesmärk on põhjendatud hinnaga elektrienergia tagamine ning elektrivarustuse ja tarbimise säästlikumaks muutmine. 2009. aastal kinnitati energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020. Arengukava eesmärk on siduda omavahel valdkonna spetsiifilised arengukavad ning anda energiapoliitika üldsuunad aastani 2020.

2008. aastal kinnitatud „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008–2015“ eesmärgid on tagada Eesti varustatus põlevkivienergiaga ja kindlustada Eesti energeetiline sõltumatus; põlevkivi kaevandamise ja kasutamise efektiivsuse tõstmine ning põlevkivi kaevandamise ja kasutamise keskkonnamõju vähendamine.

„Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007–2013“ teise etapi (2009–2013) rakendamiseks telliti 2007. aastal 12 teadusuuringut, mis käsitlesid näiteks energiakultuuride tootmise tasuvust, biogaasi tootmisvõimalusi, tuuleparkide rajamisega kaasnevat keskkonnamõju jne. Arengukava rakendumine lõppes aastal 2008, kuna arengukava rahastamiseks ei leitud piisavalt vahendeid. Biomassi ja bioenergia kasutamise arengukava otsustati suures osas liita „Eesti taastuvenergia tegevuskavaga aastani 2020“, kuna tegemist on taastuvenergia valdkonna keskse arengudokumendiga. Biomassi ja bioenergia alaseid uuringuid on alates 2009. aastast läbi viidud muude programmide kaudu.

Vabariigi Valitsus kiitis „Eesti taastuvenergia tegevuskava aastani 2020“ heaks 2010. aastal. Taastuvenergeetika areng Eestis on viimastel aastatel aga olnud oluliselt kiirem, kui planeeriti tegevuskavas. Taastuvenergia osakaal energiabilansis on suurenenud ning energiasektori efektiivsus paranenud, ettevõtete aktiivsusenergiäsäästu ja taastuvenergia toodete ja teenuste pakumisel märkimisväärselt kasvanud. Välja on arendatud esmatasandi regulatsioon ja toetuskeemid energiasäästu ja taastuvenergia kasutuselevõtu laiendamiseks ning need toimivad hästi võrguettevõtete ja taastuvenergia tootjate puhul. Energiäsäästu meetmete rakendamine on sõltuv riiklikust finantseerimisest, väljavaated energiasäästu valdkonna finantseerimiseks ajavahemikus 2014–2017 on head, pikemas perspektiivis on vaja muuta finantseerimise korraldamist (tuleb vähendada sõltuvust riiklikest toetusmeetmetest).

Uute energiatootmisviiside alase teadus- ja arendustöö ning juhtprojektide toetamise raames on rakendatud Eesti energiatehnoloogia programmi, mis on osa Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2007–2013“ rakendusplaanist. Samuti toetatakse uuringuid ning kaugkütte katlamajade ümberehitamist soojuse ja elektri koostootmisjaamadeks ELi tõukefondidest (ERF) ja roheliste investeerimisskeemide raames.

Suuri investeringuid on tehtud nii Narva elektrijaama kui Iru Soojuselektrijaama keskkonnanõuete, tööstusheite direktiivi (2010/75/EL) nõuetega vastavusse viimiseks ja moderniseerimiseks. Samuti on käimas uue 300 MW võimsusega energiaploki ehitamine.

2013. aasta lõpu seisuga on Eestis installeeritud tuuleenergia võimsusi 279,9 MW ulatuses. Kõik ehitatud tuulepargid asuvad maismaal. Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni andmetel on arenduses maismaa - ja meretuuleparke kokku ligikaudu 3000 MW ulatuses. 2011. aasta märtsi seisuga oli Eesti elektrivõrkudesse ühendatud 47 hüdroelektrijaama ja elektrit tootvat vesiveskit võimsuste vahemikus 4–2 MW

koguvõimsusega 8,09 MW. Aastatel 2011–2020 on jaotusvõrkudesse liitumas 9 mini- ja mikrohüdroelektrijaama (MHEJ) koguvõimsusega 1,224 MW.

2012. aastal toodeti Eestis biogaasi OÜs Aravete Biogaas, ASi Tallinna Vesi Paljassaare reoveepuhastusjaamas, ASi Narva Vesi reoveepuhastis, OÜs Saare Economics Jööri, Salutaguse PT reoveepuhastis ja ASi Kuressaare Veevärk biogaasijaamades. Biogaastekib ka prügilates, kus seda kogutakse, kasutades vastavat kogumistorustikku. 2012. aastal koguti seda Väätsa, Jõelähtme, Uikala, Pääsküla ning Paikuse prügilates. Kõikides nimetatud tootmisüksustes (v.a Uikala) toodetakse biogaasist (sh prügilagaasist) soojus- ja (või) elektrienergiat. Biogaasi puhastamisel biometaaniks saab seda kasutada mootorikütusena paralleelselt surumaagaasiga. Eestis 01.01.2014 seisuga biometaani veel ei toodeta KIKi saadud toetuste abil on arendamisel Ilmatsalu, Vinni, Oisu ja Tartu Veevärgi biogaasikompleksid.

Alates 1. aprillist 2010 on elektriturg avatud 35% ulatuses suurtarbijatele (vabatarbijatele) ning alates 01.01.2013 on turg avatud kõikidele tarbijatele (ka väike- ja kodutarbijatele). Elektrituru avamise eesmärk on pakkuda tarbijatele toodete ja teenuste laiemat valikut ning tekitada elektritootjate ja müüjate seas konkurents, et tagada turupõhine ja läbipaistev elektri hind. Elektrituru avamise puhul elektri kui kauba hinda ei reguleerita. Elektri turuhinna läbipaistvuse tagab elektribörs, kus nõudluse ja pakkumise põhjal kujuneb igapäevaselt elektrienergia börsihind.

2013. aastal algatati raamdokumendi „Eesti pikaajaline energiamajanduse arengukava 2030+“ koostamine. Kava ühendab soojusmajanduse, elamumajanduse, elektrienergia tootmise ja ülekande, transpordisektori energiatarbimise ning kohalike biokütuste tootmisega seotud valikud, asendades „Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018“, „Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007–2013“ ja „Eesti eluasemevaldkonna arengukava 2008–2013“.

3.2 Energia tarbimine

Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise ehk tarbimise kasvu olukorras primaarenergia mahu säilimise.***

Võib öelda, et energiasäästu valdkonna arengut dikteerib täna vabade lubatud heitkoguse ühikutega (AAU) kauplemine turul. Kõige suuremad investeeringud energiasäästu tehakse just AAUde müügist saadud rahast, näiteks toetatakse kvoodimüügi raha eest korterelamute ja eramajade ning avaliku sektori hoonete energiatõhusamaks rekonstrueerimist, mille tulemusel peaks hoonete energiatarve oluliselt vähenema. Suuremad väljakutsed energiasäästu valdkonnas ongi transpordi, tööstuse ja kodumajapidamiste energiakasutuse vähendamine. Samas on info energiasäästumeetmete tulemuslikkuse kvantifitseerimiseks puudulik ja arendamist nõudev valdkond, eriti arvestades kohustusi, mis tulenevad energiasäästudirektiivist.

Energiakasutuse intensiivsus (kg/1 000 EURi) ↓						
Baastase	Pole määratud		Sihttase	Pole määratud		
	2007	2008		2009	2010	2011
465,3	469	491,6	551	505,9	481,5	

Energia tarbimise eesmärgi saavutamiseks seatud seireindikaatorid, näiteks kütuse ja elektrienergia hinnad ei ole enam asjakohased ega väljenda muutusi energiatarbimises. Rakendatud tegevuse mõjukust hinnatakse ellu viidud toimingute tulemuste alusel.

2007. aasta lõpus kiitis Vabariigi Valitsus heaks „Energiasäästu sihtprogrammi aastateks 2007–2013“, mille eesmärk on muuta energiatarbimine ratsionaalsemaks, suurendada energia tootmise ja jaotamise efektiivsust ning vähendada nende keskkonnamõju. Valmis ka „Eesti eluasemevaldkonna arengukava 2007–2013“, mis kinnitati 2008. aasta alguses ja mis näeb ette kortermajade energiasäästlikkuse suurendamise meetmeid ja inimeste sellealase teadlikkuse tõstmist.

MKMi eestvedamisel on rakendatud hoonete energiatõhususe miinimumnõudeid, mille tulemusena tagatakse energiasäästlikkuse põhimõtete arvestamine kõikides sektorites. Energiasäästu integreerimist teistesse sektoritesse toetab energiaaudiitorite kutsesüsteem.

Energia tarbimise osakaal Eesti majandussektorites on 2011. aasta andmetel järgmine: elamud 32,8%, transport 26,3%, tööstus 22,8% ja kaubandus-teenindus 18,1%. Energiasäästu on Eestis edendatud peaaegu kõikides valdkondades, kuid rõhuasetused ja meetmete iseloom on olnud väga erinevad. Energiasäästu toetused on olnud väga tugevalt suunatud kodumajapidamistele hoonete energiatõhusust suurendavate meetmete kaudu. Investeeritud on nii KOVide kui riigi avalike hoonete energiasäästu. Transpordi energiakasutuse suunamise peamine hoob on olnud aktsiisimaksud. Kuna transpordisektori energiatarbimine on peamine energiatarbimist suurendav faktor, tuleb põhjalikult analüüsida võimalusi vähendada transpordisektori energiamahukust ja kaasnevaid KHG heitmeid energiamahukust ja võtta kasutusele alternatiivsete keskkonnasõbralikke kütuseid.

Alates 2010. aasta septembrist alustas KredEx taotluste vastuvõttu korterelamute rekonstrueerimise toetuste saamiseks, tingimusel, et saavutatakse vähemalt 20% energiasäästu. Ajavahemikus 2009–2012 on 493 korterelamule eraldatud renoveerimislaenu kogumahuks 49 mln eurot, mille abil on renoveeritud 1,2 mlnt ruutmeetrit pinda. Keskmise oodatav energiasääst on 37% maja kohta. Aastaks 2020 loodetakse renoveerida 50% korterelamutest.

2010. aastast investeeritakse AAUde müügist saadavat tulu ka avaliku sektori hoonete energiasäästlikumaks muutmisel. Riigi Kinnisvara Aktsiaselts korraldab 2010–2013. aastal CO₂ investeringute teostamist 540 avaliku kasutusega hoones või hoonekompleksis.

Kvoodimüügist laekuva rahaga uuendatakse oluliselt ka seitsme Eesti linna (Haapsalu, Keila, Kuressaare, Jõhvi, Paide, Valga ja Võru) tänavavalgustust. Linnade praegusest tänavavalgustusest uuendatakse ligi 83% ehk asendatakse 11 250 valgustit.

Energia ja muude ressursside tõhusamaks kasutamiseks on mõnele kodumasinale, soojus- ja muudele seadmetele kehtestatud energiatõhususe ja energiamärgistuse nõuded. Eesti järgib selles osas täielikult ELi direktiividest tulenevaid nõudeid.

Inimeste energiasäästlikkuse alase teadlikkuse kasvatamiseks on loodud mitu veebilehte, korraldatud koolitusi ning teabepäevi. Samuti korraldatakse igal aastal Kredexi ja KIKi abil energiasäästunädalat.

2012. aastal tehtud Eesti elanikkonna energiasäästlikkuse uuringu põhjal selgub, et enamik elanikkonnast püüab vähendada oma kulutusi energiale ning kasutab suures

osas taastuvenergiaallikaid, kui see on võimalik. Kulusid autole soovitakse enamasti vähendada, siiski ei raatsita auto kasutamist eriti piirata. Materiaalsed motiivid ei ole siin nii olulisel kohal kui koduse energiatarbimise vähendamisel.

3.3 Osoonikihi kaitse

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Kõrvaldada järk-järgult nii tööstusest kui ka kodumajapidamistest pärinevad osoonikihti kahandavad tehisained.***

Osoonikihti kahandavate ainete tarbimine on väga olulisel määral langenud, külmamajandustehnikas ei kasutata enam freooni, külmaaineid kogutakse ja taasväärtustatakse suures mahus ning on keelatud HCFC kasutamine. Siiski on jätkuvalt väljakutseks osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavad seadmed ja vajadus nendes sisalduva aine kogumiseks ja hävitamiseks.

Tallinnasse, Suur-Sõjamäele rajati osoonikihti kahandavate ainete riiklik käitluskeskus, kus on võimalik määrata osoonikihti kahandavate ainete tüüpi ja keemilist koostist, neid aineid keskkonnaohutult utilitiseerida ja transportida, samuti ka külmasüsteeme maha monteerida, seejuures eemaldada külmaaine ja see nõuetekohaselt ladustada. Keskkonnaminister on määrusega kehtestanud osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate või nendel ainetel põhinevate toodete, seadmete või mahutite käitlemisega tegelevate isikute pädevusnõuded ja ka osoonikihti kahandavate ainete käitlemisnõuded.

2010. aasta 1. jaanuaril jõustus tehasepuhtusega HCFCde kasutamise keeld toodete või seadmete tootmises või hoolduses, eelkõige aga uuestitaitmisel. 1. jaanuarist 2010 kuni 1. jaanuarini 2015 võib seadmete hoolduses kasutada ainult puhastatud HCFCsid.

2010. aasta 18. augustist alates on kriitilistele haloonidele määratud kasutamise lõpetamise tähtajad (olenevalt kasutusala kuni aastani 2035). Eestis kehtib see kahe sektori – militaarkasutuse militaarkasutuse (soomukid, sõjalaevad) ja õhusõidukite kohta.

2012. aastal jõustusid välisõhu kaitse seaduse muudatused, mille kohaselt peab kolm kilogrammi või enam fluoritud kasvuhoonegaase või osoonikihti kahandavaid aineid sisaldava toote, seadme või süsteemi ning seotud käitlemistoimingud registreerima vastavas registris (FOKA register). Enne 15.07.2012 omandatud seade tuli FOKA registris registreerida hiljemalt 2013. aasta 1. jaanuariks. Seadmed on nüüd kontrolli all ja kontrolli tõhustatakse FOKA andmebaasi kaudu veelgi.

FOKA registri eesmärk on saavutada uus tase F-gaase ja OKA-sid sisaldavate paiksete toodete, seadmete, süsteemide ja mahutite ning nende käitlemistoimingutega seotud andmete haldamises, parem ülevaade Eesti turul toimuvast, atmosfääri eralduvate heitkoguste vähenemine ning samuti kõnealuste seadmete eluea lõppedes jäätmekäitlusnõuete täitmise jälgimine.

3.4 Transport

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Arendada välja tõhus, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sundpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust).*

Ühistranspordi kasutamise suurendamiseks ja keskkonnasõbraliku transpordi arendamiseks on koostatud transpordi arengukava ja ühistranspordi arenguprogramm ning ohutu kergliikluse tagamiseks on KOVID investeerinud kergliikluste rajamisse. Vähenenud on transpordivahenditest pärinev saasteainete emissioon, samas on kasvanud auto kasutamine ja vähenenud on jalgsi, rattaga või ühistranspordiga liiklejate hulk. Tuleb jätkata eri transpordiliikide koordineeritud planeerimist ja omavahel ühitamist, et need üksteist täiendaksid ning võimaldaksid inimestel valida optimaalseim reisimisviis. Taastuenergia osakaalu suurendamiseks transpordis 10%ni aastaks 2020 ja transpordisektori keskkonnamõju vähendamisse annavad suure panuse mitu roheline investeerimisskeemi projekti, nagu näiteks elektriautod ja nende üleriigiline laadimisvõrgustik ning keskkonnasõbralikud bussid ja trammid.

Transpordivahenditest tulev CO, NO _x , PM ₁₀ , SO _x emissioon (tonni)						
Sihttasemed aastaks 2015;↓						
Baastase	CO: 48 600		Sihttase	<i>Pole määratud</i>		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
37 914	32 434	29 335	26 567	22 592	22 115	
Baastase	NO _x : 18 130		Sihttase	18 500		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
19 217	17 649	15 193	16 538	15 258	15 074	
Baastase	PM ₁₀ : 1460		Sihttase	1300		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 080	1 010	847	894	832	854	
Baastase	SO _x : 1410		Sihttase	420		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
309	262	139	128	134	112	
Ühistranspordi reisijatekäive (mln sõitjakilomeetrit)↑						
Baastase	Bussid (sh linnatransport): 2716		Sihttase	3000		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					2490	2619
Baastase	Lennukid: 1106		Sihttase	1250		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					1144	1122
Baastase	Rongid: 248		Sihttase	260		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					236	223
Baastase	Merelaevad:541		Sihttase	560		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					1249	1262
Kaubavedude käive ↓ mln tonnikilomeetrit						
Baastase	Maanteetransport: 7641		Sihttase	7500		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
				6567,771	7097,99	6474,375
Baastase	Raudtee: 10639		Sihttase	10500		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
				6270,817	5129,421	4721,978
Baastase	Meretransport: 1218		Sihttase	1200		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013

				1459,902	1573,49	1208,534
Baastase	Ohutransport: 4		Sihttase	3,9		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					0,625	1,482
Höivatute osatähtsus, kes läheb tööle jalgsi või jalgrattaga (%) ↑						
Baastase	27,2		Sihttase	32		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
24,10	23,00	22,20	22,00	21,00	20,80	20,00
Höivatute osatähtsus, kes kasutab tööle jõudmiseks ühistransporti (%) ↑						
Baastase	29,9		Sihttase	35		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
26,20	24,00	22,70	22,30	22,30	23,10	22,90
Höivatute osatähtsus, kes kasutab tööle jõudmiseks isiklikku või ametiautot (%) ↓						
Baastase	39,5		Sihttase	35		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
47,20	49,40	50,60	50,20	50,70	50,60	51,20

2007. aasta alguses kinnitas Riigikogu “Transpordi arengukava aastateks 2006–2013” eesmärgiga kujundada tõhus, ohutu ja keskkonnasõbralik ning samas vajadustele vastav transpordisüsteem. Valmis ka “Ühistranspordi arenguprogramm 2006–2010”, mille eesmärk on pakkuda autotranspordile keskkonnasõbralikku ja kestlikku alternatiivi.

2009. aastal uuriti transpordi väliskulusid, et luua alus väliskulude arvestamiseks ka transpordi hinna kujundamisel, et see vastaks ühiskonna tegelikele kuludele.

2007. aastast alates on Eesti raudteetaristu kvaliteeti investeeritud ligi 200 mln eurot. Tehtud investeeringud on märkimisväärselt suurendanud taristu läbilaskevõimet ning liikumiskiirusi nii kauba- kui ka reisijateveol. Rekonstrueerimistöid tehti nii Tartu-Valga kui Tallinna-Tartu lõigul, lisaks on rekonstrueeritud ooteplatvorme koos juurdekuuluva infrastruktuuriga.

Elektriraudtee AS kuulutas 2009. aastal välja riigihanke 18 uue moodsa elektrirongi soetamiseks aastatel 2012–2013 Ühtekuuluvusfondi raha ning riigieelarvest eraldatava kaasfinantseeringu abil. Uute rongidega opereerimist alustati 1. juulil 2013. Samal aastal tehti Elroni rongidega 2,34 mln reisi, mis on 1,1% vähem kui 2012. aastal. 2013. aasta lõpus tehti päevas keskmiselt 8074 sõitu elektrirongiga.

Aastatel 2010–2011 tehti Rail Balticu trassi asukoha põhimõtteline valik ning esialgne teostatavus-tasuvusanalüüs. Põhimõtteline, Tallinnast läbi Pärnu kulgev trassi valik on määratletud 22.09.2011. aasta Vabariigi Valitsuse otsusega. Otsusele eelnesid avalikud arutelud ning konsultatsioonid seotud osaliste ja ekspertidega. Trassi ligikaudne asukoht on määratud üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“, mis kehtestati Vabariigi Valitsuse poolt 30. augustil 2012 korraldusega nr 368. Asukoha täpsemaks määratlemiseks on koostamisel maakonnaplaneeringud Harju, Rapla ning Pärnu maakondades. Koostamisel on ka raudtee eelprojekt.

Vabariigi Valitsus võttis 27. oktoobril 2011 vastu määruse “Kogu kasutusiga hõlmavad energiamõju ja keskkonnamõju nõuded maanteeõidukite ostmisel”, mille järgi peavad avaliku sektori asutused sõidukeid ostes ja liisides arvestama ka nende keskkonna- ja energiamõjuga. Muu hulgas tuleb arvesse võtta kütusekulu ja CO₂ heitkoguseid. Määruse rakendamise tulemusel peaks vähenema transpordisektori õhkupaisatavad kasvuhoonegaasid.

2011. aastal kinnitas regionaalminister „Kergliiklusteede kava“, mille alusel on väljaspool suuremaid linnu võimalik taotleda kergliiklusteede toetuskeemi raames toetust kergliiklusteede rajamiseks. Seni on toetatud 27 projekti. Säästva linnatranspordisüsteemi, liikluskorralduse ning kergliiklusteede arendamist on toetatud samuti Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditega EARK meetme „Linnaliste piirkondade arendamine“ kaudu, programmist on toetust saanud üle 20 projekti. Pakkumaks uusi kvaliteetseid alternatiive autotranspordi kõrvale, tuleb keskenduda tõhusa, keskkonnasõbraliku ja mugava ühistranspordisüsteemi loomisele ning kergliikluse arendamisele, et muuta see senisest mugavamaks ning ohutumaks.

Rohelise investeerimiskeemi kaudu on soetatud elektriautod riigi ja omavalitsuse asutustele, ühtekokku soetatakse 507 elektriautot. Samuti on välja ehitatud kogu Eestit kattev elektriautode laadimisvõrgustik ja toetatakse era- või juriidilisi isikuid elektriautode soetamisel.

Ühistranspordi arendamise investeerimiskeemi kaudu soetatakse kvoodimüügi raha eest 120 uut avalikuks liiniveoks sobilikku ökonoomset bussi. Samuti plaanitakse soetada uued keskkonnasõbralikud trammid, mille jaoks rekonstrueeritakse ka trammiliini infrastruktuur.

Mitu linna osalevad keskkonnasõbralikku transporti propageerivates projektides, nagu näiteks „Läänemere piirkonna biogaasil sõitev ühistransport“. Biogaasi kasutuselevõtu arendamiseks ja propageerimiseks linnatranspordis soetati Baltic Biogas Bus projekti raames Tartu linnale viis keskkonnasõbralikku surugaasibussi. Siht on suurendada gaasibusside osakaalu linnaliinidel veelgi.

Jalgrattaliikluse edendamiseks viidi 2011–2014 ellu projekt „Jalgrattasõidu osakaalu suurendamine linnatranspordis Kesk- ja Ida-Euroopa riikide väikese ning keskmise suurusega linnades aastaks 2020 (mobile2020)“. Projekti käigus on korraldatud planeerimisalaseid koolitusi ning koostati ülevaatlik ja terviklik käsiraamat (hõlmab nii planeerimist, taristut, teenuseid kui kommunikatsiooni) KOVidele Säästva linnaliikluse korraldamiseks on linnad, näiteks Tallinn, koostanud või koostamas ka spetsiaalseid liikuvuskavasid.

2014. aasta alguses kinnitas Riigikogu „Transpordi arengukava aastateks 2014–2020“ eesmärgiga tagada kättesaadavad, mugavad, ohutud, kiired ja kestlikud liikumisvõimalused inimestele ja ettevõtetele. Mitmes piirkonnas on koostamisel või kehtestatud kergliiklusteede võrgustikku tervikuna kavandavad planeeringud – näiteks Vinni, Rakvere ja Rägavere valdades (kehtestatud 2010), Harju maakonnas (kehtestatud 2012) või Lääne-Virumaal (koostamisel).

Valdkond 4. Keskkond, tervis ja elukvaliteet

4.1 Väliskeskkond

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Tervist säästev ja toetav väliskeskkond.*

Enamike saasteainete sisaldused välisõhus on perioodil 2006–2013 olnud langustrendis. Selle tulemusel on lahenenud ka seni probleemiks olnud peenosakeste lubatud kontsentratsioonide ületamine transpordisaastet kajastavas seirejaamas Tallinnas, seega vastab Eesti õhukvaliteet täielikult kõigile rahvusvaheliselt kokkulepitud nõuetele.

Riikliku seire järgi tuleb endiselt suurt tähelepanu pöörata õhukvaliteedi parandamisele üksikutes probleemsetes piirkondades. Ida-Virumaal on suurim probleem eelkõige fenooli ja vesiniksulfiidi sisaldus välisõhus ning nende ainetega kaasnev lõhnaärring. Lõhnaärringut on analüüsitud ulatuslikult ka Maardu-Muuga piirkonnas. Kuigi saasteainete kontsentratsioonid on enamikes probleemsetes piirkondades pigem langenud tõusevad samal ajal elanikkonna ootused puhta elukeskkonna, sh ka puhta välisõhu suhtes ning isegi senisest väiksema häiringu korral kasvab kaebuste arv. Lõhnaärringu küsimuse paremaks lahendamiseks kavandatakse edaspidi muudatusi mitme käitise koosmõju modelleerimises ja lõhnaaine eraldumise põhjustajale rakendavas tegevuskava koostamise protsessis.

Lähiaastatetel on oodata muudatusi müra reguleerimises, kuna Sotsiaalministeerium on alustanud Eesti oludele vastavate uute müranormide väljatöötamist.

Õhu saastatus (keskmine päevade arv linnastunud aladel, mil osooni, tahkete osakeste, väeveldioksiidi ja lämmastikoksiidi kontsentratsioon ületab lubatud taset) ↓						
Baastase	PM10: 16		Sihttase	14		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	49	33	54	16	13	15
Baastase	O ₃ : 1,85		Sihttase	1,5		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	35	40	47	13	0	8
Baastase	NOX: 0		Sihttase	0		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
				0	0	0
Baastase	SO ₂ : 0		Sihttase	0		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
				0	0	0
Suremus hingamisteede haigustesse (surmajuhumit 100 000 elaniku kohta) ↓						
Baastase	35,1		Sihttase	31,4 (2020)		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	35,58	36,57	33,5	31,92	31,41	34,02
Suremus südame- ja veresoonehaigustesse (surmajuhumit 100 000 elaniku kohta) ↓						
Baastase	685,7		Sihttase			
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	675,55	680,06	659,12	657,17	614,94	631,21

Linnaõhu kvaliteedi seiret tehakse pidevalt kuues jaamas (Tallinna kesklinn, Õismäe ja Kopli, Kohtla-Järve, Narva ja Tartu) ning fooniseiret kolmes taustajaamas (Lahemaa, Vilsandi, Saarejärve). Kuna suurem osa mõõdetavatest saatseainetest on seotud transpordiga, on valitud ka seirejaamade asukohad tänavate ääres, tööstus- ja elamupiirkonnas.

Oluline saastetasemete langus oli täheldatav Õismäel, Põhja-Tallinnas, Narvas ja Tartus, Tallinna kesklinnas püsisid kontsentratsioonid eelmise aastaga samal tasemel ning Kohtla-Järve maksimaalsed õhusaastetasemed olid eelmise aastaga võrreldes märgatavalt kõrgemad. Üldiselt on Ida-Virumaal mõõdetud vääveldioksiidi kontsentratsioonid teiste piirkondadega võrreldes kõrgemad, mille põhjus on piirkonnas paiknevate suurte tööstusettevõtete tegevus, kuid tulemused jäävad siiski õigusaktidega kehtestatud normide piiresse.

On kehtestatud vääveldioksiidi aastane piirkogus põlevkiviküttel suurtele põletusseadmetele, mis on alates 2012. aasta 1. jaanuarist 25 000 tonni kalendriaastas. Piirkoguse saavutamiseks varustas Eesti Energia Narva Elektri jaamad AS Auveres asuva Eesti Elektri jaama uute väävlipuhastusseadmetega. Samuti rakendatakse põlevkivi põletamisel teisi alternatiivseid puhastusmeetodeid, nagu lubjakivi lisamine ja vee pihustamine koldes. Nende meetmete mõjul on vääveldioksiidi tasemed on seirejaamades aastatega pidevalt alanenud ning ületamisi perioodil 2006-2013 ei ole olnud. Aastast 2015 karmistuvad ka laevakütuste nõuded, mille eesmärk on vähendada merendussektoris teatavate vedelkütuste põletamisel tekkivaid vääveldioksiidi heitmeid ning sel teel vähendada kõnealuste heitmete kahjulikku toimet inimesele ja keskkonnale.

Aastatel 2009–2012 võeti Eestis keskmiselt 554 mootorikütuse (bensiin ja diislikütus) proovi aastas ning igal aastal kontrolliti keskmiselt 230 tanklat. Riikliku kütusesei re käigus võetud proovidest ei vastanud mootorikütuse näitajad nõuetele nelja aasta keskmisena ligi 3% (2009 — 2%, 2010 — 5%, 2011 — 3%, 2012 — 2%), mittevastavuste arv on võrreldes varasemate aastatega vähenemas.

Piiriülese õhusaaste kauglevi jälgimiseks on alates 2012. aastast käimas projekt, mille tulemusena varustatakse EMEP II taseme Lahemaa seirejaam KHG ja aerosoolide analüüsiseadmega, mis võimaldavad nõutaval tasemel täita EMEPi seirestrateegiast tulenevaid kohustusi.

2007. aastal valmis õhukaitse vallas mitu õigusakti, mis reguleerivad välisõhku eralduvate peente (PM10) ja väga peente (PM2,5) tahkete osakeste ja püsivate orgaaniliste saasteainete (POSide) heitkoguste määramise korda ja meetodeid.

2007. aastal kaardistati strateegilise mürakaardi jaoks põhiosas müra ja kiirgusega seotud ohud ja koostati esimene strateegiline mürakaart, mis oli aluseks müra vähendamise tegevuskavale. Maanteeamet on ehitanud kõige keerulisema müraolukorra lahendamiseks Mäo möödasõidul müravalle ja Assakul müratõkkeseinu 1,3 km. Eesti Raudtee on otseselt müra vähendamiseks keevitanud kokku raudteerööpaid Tallinna–Tapa liinil ja Tartu–Valga liinil. Tallinna Lennujaamas töötab pidev mürasei reseade, millega määratakse ülenormatiivset müra tekitavad lennukid. 2013. aastal koostati „Välisõhus leviva müra vähendamise tegevuskava maanteelõikudes, mida kasutab üle 3 mln sõiduki aastas. 2014–2018“, mille aluseks on 2012. aasta maanteede strateegiline mürakaart. Samuti valmis 2013. aastal Eesti müranormide kaasajastamise kontseptsioon ja analüüs kehtiva müraalase regulatsiooni probleemkohtadest ja lahendustest. Kontseptsioon ja analüüs on aluseks

müra regulatsiooni muutmisel. Eraldi mürakaardid on koostatud ka Tallinna ja Tartu linnale.

Vabariigi Valitsus kiitis 17. juulil 2008. aastal heaks „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“, mis koondab meetmeid inimese tervise hoidmiseks ja jätkuvaks parandamiseks ning reguleerib muu hulgas ka välisõhu valdkonda.

12. aprillil 2011. aastal moodustas keskkonnaminister käskkirjaga lõhnaaine esinemise määramise ekspertrühma, mille abil on võimalik formaalselt tuvastada ja kinnitada lõhna esinemine ning kontrollida ettevõtete lõhna vähendamise meetmete täitmist.

10. mail 2011 kinnitati Stockholmi püsivate orgaaniliste saasteainete konventsiooni rakenduskava. Rakenduskava meetmete eesmärk on eelkõige kodumajapidamistest pärinevate püsivate orgaaniliste saasteainete sisalduste vähendamine keskkonnas.

2013. aastal võeti vastu uus tööstusheite seadus, millega kehtestati keskkonnanõuded enamikes tööstusvaldkondades tegutsevate ettevõtete ehk käitajate jaoks ja selle eesmärk on vähendada ja vältida tööstuslikku saastet.

2013. aastal analüüsiti välisõhu kvaliteedi kompleksseks hindamiseks linnade (v.a Tallinn, Tartu) saasteallikaid, sh müraallikaid. Koostamisel on „Õhukvaliteedi hindamise kord“.

2013. aastal alustas tööd Terviseameti Keskkonnatervise Uuringute Keskus (KTUK), mis tegeleb keskkonnategurite ja epidemioloogilise olukorra kohta andmete kogumise, riskide hindamise ja tervisemõjude analüüsimisega. KTUKi üks oluline ülesanne on keskkonnatervise andmebaasi loomine, mis võimaldab luua seoseid haigestumuse ja keskkonna tegurite vahel. Varem on Terviseametis koostatud mitu riskianalüüsi, näiteks elutähtsa teenuse joogivee ohutuse või toiduohutuse kontrolli toimimise riskianalüüs ja selle toimepidevuse plaan.

Keskkonnaseireinfo kättesaadavuse parandamiseks asutati aastal 2008 seireveeb.

Õhukvaliteedi juhtimissüsteem võimaldab reaajas jälgida linnaõhu kvaliteeti kõigis seiratavates linnades. Samuti on loodud allergeenide seiresüsteem. Müra jälgimiseks on paigaldatud Liivalaia seirejaama müraseireseade. Seni ei ole ressursside puudumise tõttu alustatud biomonitooringuga. Üldhariduses käsitletakse keskkonnaprobleeme loodusõpetuse, bioloogia, geograafia, inimeseõpetuse ja ühiskonnaõpetuse ainetes ning läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ raames. Õppekava koormatuse tõttu ei ole eraldi keskkonnatervise põhiõpe otstarbekas.

4.2 Siseruum

Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum.***

Kiirgusohutuse tagamine on viimase aastakümnega oluliselt paranenud – olemas on regulatiivne baas, pädevad asutused ja spetsialistid. Oluline muudatus on olnud ka radioaktiivsete jäätmete riigi valdusse võtmine. Ohutuma siseruumi tagamiseks on igal aastal korraldatud radooniseminare. Üha olulisem on kiirgusohutusala teabe levitamine ning koolituse ja väljaõppe korraldamine, sest elanikkonna teadlikkuse kasv tekitab suurema huvi kiirgusohutusega seotud teemade vastu.

KTKs seatud mõõdikuid esitatud kujul ei ole siseruumide olukorra hindamiseks rakendusperioodi jooksul realselt kasutusse võetud ning näitajate süsteemset mõõtmist ei toimu. Siseruumide kohta kehtestatud nõuete täitmise järelevalvet teeb (rahvatervise seaduse kohaselt) Terviseamet.

2008. aastal kiideti heaks „Kiirgusohutuse riiklik arengukava aastateks 2008–2017“ koos selle rakendusplaaniga (KORAK), mille eesmärk on kiirgusohutuse tagamine ehk teisisõnu inimese ja keskkonna kaitseks korraldatava kiirgustegevuse reguleerimine ja looduslike kiirgusallikate seire korraldamine. 2012. aastal kiitis Vabariigi Valitsus heaks uue rakendusplaani aastateks 2012–2015.

Koostatud on esialgne radooniriski levilate kaart kogu Eesti territooriumi kohta. Radooniohuga aladele ehitamise nõuete väljatöötamise tulemusel kehtestati 2009. aastal uus standard EVS 840:2009 „Radooniohutu hoone projekteerimine“, mis muu hulgas täpsustab alad, kus ehitustegevus on piiratud, kuna tuleb rakendada radooni vähendamise meetmeid.

15. juunil 2009. aastal võeti vastu „Hädaolukorra seadus“ ning 1. juulil 2010. aastal kehtestas Vabariigi Valitsus oma määrusega korra, mis määratleb riigi- või kohaliku omavalitsuse asutused või juriidilised isikud, kes on kohustatud viivitamatult teavitama avalikkust hädaolukorra tekkimise vahetust ohust või hädaolukorrast või hädaolukorra lahendamisest. Nimetatud dokumentidega täpsustati pädevate asutuste ülesandeid kiirgushädaolukordade lahendamisel.

Elanikkonna kiirgusohutuselase teadlikkuse arendamiseks on igal aastal korraldatud avalikkusele suunatud radooniseminare. Samuti koolitatakse pidevalt ametnikke ja inspektoreid. Viimastel aastatel on Eestis radooni mõõtmisel keskendunud lasteasutuste ja töökohtade jälgimisele. Viimase, 2012. aastal lõppenud uuringu käigus mõõdeti radoonitaset ligi Tallinna lasteaia. Üldpilt oli hea, Vabariigi Valitsuse 2011. aasta määrusega kehtestatud koolieelsete lasteasutuste ruumide sisekliima nõuded ei olnud täidetud vaid üksikute lasteaedade üksikutes ruumides.

2013. aastal võeti vastu määrus „Tervisekaitseõuded koolidele“. Koostatud on sihtuuringute kokkuvõtted koolide sisekeskkonna terviseriskide ja lasteaiaitingimuste kohta, samuti tuulegeneraatoritest tulenevat müra kohta.

Pidevalt seiratakse looduskeskkonna radioaktiivsust, loodusliku radioaktiivse gaasi, radooni taset määratakse hoonete siseõhus konkreetsete uurimisprojektidega. Üks kiirgusseire osa on kiirgusohu varase hoiatamise süsteem, mille ülesanne on avastada võimaliku piiriülese radioaktiivse saastumise kandumine Eestisse. Selleks jälgitakse reaalajas avatud maastikul atmosfääri gammakiirguse taset ja radionukliidide sisaldust õhu tahketes osakestes ning aerosoolides. Pidevalt töötavad automaatjaamad reageerivad operatiivselt õhu radioaktiivsuse tõusule. Saadav informatsioon on alus elanikkonna teavitamiseks kiirgusohust ja kiireloomuliste meetmete rakendamiseks.

4.3 Toit

Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu.***

Pidevalt tehakse toidu saasteainete seiret, mis aitab nõuetele mittevastavate proovide kaudu tuvastada tervisele ohtlikku toitu ning kasutusele võtta vajalikke meetmed.

Toidu järelevalve ja toidu saasteainete info kättesaadavus on tagatud, kuid toidu saasteainete riskianalüüsisüsteemi arendamine on riigieelarveliste vahendite piiratuse tõttu edasi lükatud.

Riikliku järelevalve korras on jätkatud kontrollprogrammide elluviimist saasteainete sisalduse uurimiseks elusloomadel ja toidus. Rahaliste vahendite puudumise tõttu on uuringute mahud aasta-aastalt vähenenud. Tulemused on avalikustatud Veterinaar- ja Toiduameti koduleheküljel. Arendatud on referentlaboratooriumite analüütilise ja diagnostilise ning teadusliku ekspertiisivõimet (meetodi tundlikkust, uued maatriksid ja näitajad). 2012. aastal töötati välja perfluoroalküülühendite määramismetoodika.

Riikliku järelevalve korras on jätkatud kontrollprogrammide elluviimist saasteainete sisalduse uurimiseks elusloomadel ja toidus. 2013. aastal alustati toidu saasteainete uuringuga Läänemere kalas, mille eesmärk on saada ülevaade inimese tervist ohustada võivate teatud saasteainete sisaldusest Eestis püütavas Läänemere kalas. Uuring lõpeb 2015. aastal. 2011. aastal valmis Põllumajandusministeeriumi tellimisel eksperthinnang „Rannakalurite kokkupuute hindamine dioksiinide ja dioksiinilaadsete PCB-ga“, mille baasil koostati kala ja kalatoodete toitumissoovitused dioksiiniriski vähendamiseks.

Analüüsivõimaluste laiendamine on otseselt seotud riigi (eelarve koostamise kaudu) ja järelevalveametite kui tellijat rahastamisvõimalustega. Valdkonniti on kõrgendatud tähelepanu all toiduohutuse valdkonnas taimekaitsevahendite jääkide ja saasteainete analüüsi arendused. Taimekaitsevahendite kasutamine on järelevalveorganite pideva tähelepanu all. Riigikontroll on korduvalt kontrollinud toiduohutust tagavaid meetmeid (näiteks Riigikontrolli 4 veebruari 2009. aasta aruanne Riigikogule „Riigi tegevus taimse toidu ohutuse tagamisel. Kas pestitsiidid ja saasteained ohustavad meie toitu?“).

Elanike teadlikkuse kasvatamiseks ja teadustegevuseks (sh riskihinnangute koostamiseks) on loodud Tervise Arengu Instituudi hallatav Eesti toitumise infosüsteem www.nutridata.ee. Süsteem koondab Eesti toitumise valdkonna andmeid ja on kasulik töövahend Eesti toitumise olukorra hindamisel ja tegevuse planeerimisel. See sisaldab ka toitumisuuringute andmebaasi ning seireandmeid.

4.4 Joogi- ja suplusvesi

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: ***Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu.***

86% elanikkonnast on liidetud ühisveevärgiga ning nõuetele vastavat joogivett saab üle 91% elanikkonnast. Veemajanduse infrastruktuuri arendamise meetme ning KIKi keskkonnaprogrammi veemajanduse programmi abil investeeritakse jätkuvalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimisse ning ehitamisse, mille tulemusel tõuseb ÜVKga haaratud inimeste arv. Eestis kontrollitud 50 supluskohast vastavad nõuetele kõik, mis tähendab, et need on tervisele ohutud.

Elanikkonna veevärgiga hõlmatuse tase ↑ (%)						
Baastase	72			Sihttase	linnades 82, maa-asulates 65	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
84%	84%	87%	87%	87%	89,60%	85,90%
Suplusvee kvaliteeti negatiivselt mõjutavate näitajate osakaal kõikide võetud proovide hulgas (keemiliste, mikrobioloogiliste ja indikaatornäitajate piirväärtusi ületanud proovide osakaal kõikide võetud proovide hulgas) (%) ↓,						
Baastase	2,80			Sihttase	2	
2007*	2008	2009	2010	2011	2012	2013
23,87%	6,57%	2,77%	3,42%	5,63%	3,68%	5,36%
Nõuetele vastava joogiveega kindlustatud elanikkonna osa (% elanikkonnast) ↑						
Baastase	Mittevastavus (%) mikrobioloogiliste näitajate osas : Baastase 0,01; keemiliste näitajate osas : Baastase 2 muude indikaatorite osas: Baastase 29			Sihttase	Mittevastavus (%) mikrobioloogiliste näitajate osas : Sihttase 0,001 keemiliste näitajate osas : Sihttase 0,2 muude indikaatorite osas : Sihttase 10.	
2007 ⁵	2008	2009	2010	2011	2012	2013
MB-0,01%; KN-8,9%; IN - 26%	MB-0,1%; KN- 8,6%; IN- 21,6%	MB-0,05%; KN- 6,25%; IN- 20,3%	MB-0,08%; KN- 3,6%; IN- 12,5%	MB-0,01%; KN- 0,99%; IN- 14%	MB-0%; KN- 0,66%; IN- 11,7%	MB-0%; KN- 0,54%; IN- 8,29%

Joogivee kvaliteet paraneb aasta-aastalt. 2013. aasta lõpu seisuga sai Eestis tervikuna nõuetele vastavat joogivett 91,4% ühisveevärgi vee tarbijatest. Nõuetele ei vastanud 160 veevärki. Veevärke oli üldse kokku 1097. Peamised probleemid on jätkuvalt ülemäärane raua ja mangaani sisaldus joogivees, vähemal määral fluoriidi üle normi sisaldus. Probleemsed olid enamasti väikesed veevärgid. Üle 2000 tarbijaga veevärke oli 2013. aasta seisuga 54 ja neist vastasid kõikidele nõuetele 52, ülejäänud kahel (Narva ja Sillamäe) oli probleeme indikaatornäitajatega. Narvas on valmimas uus veetöötusjaam ning Sillamäel uuritakse probleemi olemust ning loodetakse see peagi lahendada. 1043 veevärki on alla 2000 tarbijaga ning neist ei vasta nõuetele 158.

Riskianalüüsi toimepidevuse plaani alusel asutati 2012. aastal vee terviseohutuse infosüsteem (VTI), kus kajastatakse infot joogivee, suplusvee ja ujulate veekvaliteedi kohta. VTI aitab järelevalveametnikel, joogiveekäitlejatel, ujulaomanikel ja supluskohtade valdajatel paremini hallata veega seotud riske. Veekvaliteedi andmed avalikustatakse jooksvalt Terviseameti kodulehel. Teadlikkuse kasvatamiseks on KOVidele ja veekäitlejatele korraldatud joogivee kvaliteedi ja regulatsiooni teemalisi koolitusi koostöös Eesti Vee-ettevõtete Liiduga.

Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2008. aasta määrusega nr 74 kinnitati „Nõuded suplusveele ja supelrannale“, mis muutis oluliselt seni kehtinud suplusvee regulatsiooni. Ühe olulise suplusvee kvaliteedi juhtimise meetmena on võetud kasutusele suplusvee profiilid ehk andmestikud, mille eesmärk on tuvastada

⁵ 2007. aastal on arvestatud nii mikrobioloogilisi kui ka füüsikalisi-keemilisi näitajaid, ainult mittevastavaid mikrobioloogilisi proove oli 1,44%.

reostusallikad ning ennetada ja vähendada nende mõju supluskohtadele. Alates 01.01.2012 on suplusvee kvaliteet tähistatud eri sümbolitega ning kõikide supluskohtade kasutajatel on võimalik saada Terviseameti veebilehelt selgemat informatsiooni suplusvee kvaliteedi kohta.

2013. aastal analüüsiti suplusvett kokku 91 seirepunktis, sealhulgas 50 avalikus supluskohas. 928 analüüsist ületas kehtivaid suplusveenorme 3,13%.

Struktuuritoetuste abiga on vahemikus 2007–2013 veemajanduse infrastruktuuri arendamist ja parandamist toetatud rohkem kui 467 mln euroga. Projektide eesmärk on tagada võimalikult suurele hulgal Eesti elanikest kvaliteetne joogivesi ning nõuetekohane reovee kogumine ja puhastamine. Kõik rahastatud projektid lõpevad hiljemalt 2015. aasta lõpus.

4.5 Jääkreostus

Keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded.*

Jääkreostusobjektide likvideerimine on viimastel aastatel hoogustunud ja võib eeldada kõikide teadaolevate jääkreostuskollete likvideerimist hiljemalt aastaks 2030.

Likvideeritud reostuskollete arv ↑						
Baastase	75 reostuskollet		Sihttase	43 reostuskollet		
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
26	29	31	31	40	45	51

Eesti jääkreostuskollete andmebaasis on andmeid üle 300 reostunud objekti kohta. Riikliku kategooria jääkreostuskoldeid⁶ on 75.

Jääkreostuse valdkonna õigusliku regulatsiooni väljatöötamise analüüsi käigus leiti, et see võib maaomanikele kaasa tuua liiga suuri kohustusi, nende rakendamine oleks ebaproportsionaalne ning ei tagaks seatud eesmärkide täitmist.

Jääkreostuskollete likvideerimist finantseeritakse maaomanike, ettevõtete ja KOVide vahenditest. Kaasfinantseerimist on võimalik taotleda KIKist ja perioodil 2007–2013 Ühtekuuluvusfondist. Varem on jääkreostuse likvideerimisega seotud projekte kaasfinantseeritud ka ELi Regionaalarengu Fondi (ERF) vahenditest. Keskkonnaministeeriumi töö tulemusena kinnitati 2009. aasta juulis Vabariigi Valitsuse korraldusega „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ prioriteetse suuna „Veemajanduse ja jäätmeäitluse infrastruktuuri arendamine“ meetme „Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel“ investeringute kava aastateks 2009–2013, mille järgi on planeeritud likvideerida 14 riikliku tähtsusega jääkreostusobjekti. 2013. aasta lõpuks on likvideeritud kaheksa jääkreostusobjekti ning ülejäänud objektid peavad saama puhastatud hiljemalt aastaks 2015.

⁶ Ulatusliku põhjaveereostusega alad, mis ohustavad joogiveehaardeid ning vedelate ohtlike jäätmetega asfaltbetoonitehased ja pigibaasid, mitu endist riiklikku naftabaasi, katlamaja ja muud põhjaveereostust põhjustanud jääkreostuskolded.

Lisaks Ühtekuuluvusfondi vahenditele rahastatakse jääkreostusobjektide likvideerimist pidevalt KIKi keskkonnaprogrammist ligikaudu 0,5—1 mln euroga aastas. Investeeringumahukamad likvideeritud või osaliselt likvideeritud jääkreostusobjektid asuvad peamiselt Harjumaal (näiteks Tallinna naftabaaside jääkreostus Maardus) ja Ida-Virumaal (näiteks Narvaolmejäätmete prügila õlijääkreostuse likvideerimine; Kohtla-Järve poolkoksi prügila pinna- ja nõrgvee kogumine jms projektid).

Objektide ülevaade, sh järeelseire toimub 2014. aastal kinnitatud programmi "Jääkreostusobjektide inventariseerimine" käigus. Samuti on planeeritud jätkata jääkreostusobjektide likvideerimist ELi 2014–2020 vahenditest.

4.6 Elanike turvalisus ja kaitse

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärk: *Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest.*

Keskkonna hädaolukordadeks valmisolek on paranenud asjakohase õigusruumi korrastamise kaudu, reostustõrjeõppuste abil ning Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastatud projektide käigus varustuse ja seadmete soetamise abil. Olulise panuse Eesti merereostustõrjevõime suurendamiseks annab kindlasti soetatud multifunktsionaalne reostustõrjelaev.

15. juunil 2009 võeti vastu uus kriisireguleerimise raamseadus „Hädaolukorra seadus“ ja sellega koos anti õiguslik alus hädaolukordade riskianalüüside koostamise uuendatud protsessile, mille alusel koostatakse edaspidi asutuste riskianalüüside asemel olukorrapõhised ja asutuste ülesed riskianalüüsid. 2010. aasta veebruaris kehtestati hädaolukorra riskianalüüsi koostamise juhend, mille alusel tuleb hädaolukorra riskianalüüsis kajastada ohte ja riske võimalikult suure geograafilise täpsusega ehk teisisõnu tuua ohud ja riskid välja selliselt, et regionaalsel, maakondlikul ja KOVi tasandil on võimalik võtta välja neid huvitav sisend mingi konkreetse hädaolukorra kohta. Samuti reguleerib riskianalüüside tervikmudelit Vabariigi Valitsuse 2013. aasta korraldus „Nende hädaolukordade nimekiri, mille kohta koostatakse riskianalüüs ja lahendamise plaan, ning hädaolukorra riskianalüüsi ja hädaolukorra lahendamise plaani koostamiseks pädevate täidesaatva riigivõimu asutuste määramine“. 2014. aastal on kavas koostada riskianalüüside regionaalsed osad.

Looduskeskkonnaga seotud võimalike hädaolukordade lahendamist puudutava õigusruumi korrastamiseks kehtestati 2011. aastal Vabariigi Valitsuse korraldustega järgmised looduskeskkonna kaitsmisega seotud hädaolukorra lahendamise plaanid: ulatuslik maapinna, pinnaveekogu või põhjavee reostus sisemaal, ulatuslik mere- või rannikureostus, suure looduskeskkonna kahjuga õnnetus ohtlikke aineid vedava rongiga, ulatuslik metsa- või maastikutulekahju, piiriüle levikuga tuumaõnnetuse põhjustatud kiirgushädaolukord. Kehtestatud hädaolukorra lahendamise plaanide olulisus väljendub looduskeskkonna kaitsmise seisukohast eelkõige selles, et nendes määratakse looduskeskkonda ohustava sündmuse lahendamist juhtiv asutus (mõne plaani puhul võib vastutus sõltuvalt olla mitu juhtasutust – olenevalt hädaolukorra asukohast, iseloomust, ulatusest jne) ning kõigi sündmusel osalevate asutuste ülesanded. Hädaolukorra lahendamise plaanide eesmärk tervikuna on tõrjuda ja kõrvaldada hädaolukorrast tingitud ohtu inimeste elule ja tervisele ning leevendada

hädaolukordadest põhjustatud tagajärgi inimeste elule, tervisele või keskkonnale. Vabariigi Valitsus kehtestas 2013. aastal korraldusega uue hädaolukordade nimekirja, kus on kehtivate plaanidega võrreldes antud hädaolukordadele mõnel juhul uued nimed, kuid sisult on looduskeskkonnaga seotud olukorrad jätkuvalt kajastatud.

Üleujutus on üks looduslike tingimuste muutustest tulenev oht, tekitades ohtu või kahju majandusele, inimeste tervisele, kultuuripärandile ja keskkonnale. Üleujutused ei ole võõras nähtus ka Eestile. 2005. aasta jaanuaritormi kahjud olid kokku üle 47 miljoni euro, millest olulise osa moodustasid just üleujutuse poolt tekitatud probleemid. Tartlastele aga valmistab sagedasti muret ka üle kallaste tõusev Emajõgi. Üleujutustega seotud riskide hindamist ja maandamist alustati 2007. aastal. Samal aastal jõustus Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/60/EÜ üleujutusrisiki hindamise ja maandamise kohta.

Üleujutuste riskijuhtimise eesmärk on vähendada üleujutuste esinemise tõenäosust ja nende mõju inimese tervisele, keskkonnale, kultuuripärandile ja majandustegevusele. Üleujutusrisiki maandamise kavades keskendutakse ennetusele, kaitsele ja valmisolekule, sealhulgas prognoosimisele ja varajase hoiatuse süsteemidele.

Tegevused üleujutustega seotud riskide hindamiseks ja maandamiseks on jaotatud kolme etappi: üleujutusriskide esialgne hindamine, stsenaariumite ja kahjulike tagajärgede kaardistamine ning kahjulike tagajärgede vähendamine. 1) 2011. aastal valmis üleujutusohuga seotud riskide esialgne hinnang. Hinnang toob välja 20 riskipiirkonda, mille hulka kuuluvad nii Tallinn, Tartu kui ka Pärnu, samuti mitu väiksemat paika, nagu Häädemeeste, Hanila ja Haaslava vallad. Pooli neist aladest ohustab rannikumere veetaseme tõus, olulised üleujutuste põhjustajad on ka sademed ja lumesulavesi. 2) 2014. aasta alguseks valmisid üleujutusohupiirkonna kaardid ja üleujutusohuga seotud riskipiirkonna kaardid. Nendega näidatakse veetasemete tõenäolist maksimaalselt tõusu 10; 50; 100; 1000 aasta jooksul ja kirjeldavad võimalikke kahjulikke tagajärgi. 3) Üleujutusohuga seotud riskide maandamiskava koostamist alustatakse 2014. aastal ja kinnitatakse detsembriks 2015.

Vabatahtlike kaasamise korraldamiseks koostas Siseministeerium 2013. aastal „Riiklikud suunad vabatahtliku pääste arengus 2013–2016“, milles sõnastatakse eesmärgid ja arenguvajadused vabatahtlike initsiatiivi paremaks ärakasutamiseks turvalisema elukeskkonna saavutamisel.

Päästevõime suurendamiseks on korraldatud mitu õppust keskkonna hädaolukordadeks valmisoleku parandamiseks reostustõrjes ning keemia- ja kiirgusohu korral. Näiteks 2013. aastal korraldati regionaalseid ranniku reostustõrje õppusi, metsatulekahjude õppusi, koostöökoolitusi ametkondadele ning regionaalseid staabiõppusi. Samuti toimusid koolitused ja õppused päästjate, kiirabi, politsei, Kaitseliidu, keskkonnaasutuste ja kohaliku omavalitsuse koostöö parandamiseks päästesündmuse korral. Samuti osaletakse mitmes ELi, NATO, ÜRO ning riikidevahelises kriisireguleerimise töögrupis.

Hüdroloogilise ja meteoroloogilise seire ja varajase hoiatamise paremaks toimimiseks viidi Euroopa Regionaalarengu Fondi abil läbi projekt “Hüdromeetrilise, meteoroloogilise ja rannikumere seirevõrgu moderniseerimine keskkonnaseire võimekuse tõhustamiseks“. Projekt lõppes 2013. aasta veebruaris ning selle raames raames moderniseeriti 29 hüdromeetriaajaama, 18 rannikumereajaama ning uuendati erinevate seireparameetrite mõõtmisi meteoroloogiaajaamades, näiteks paigaldati üle Eesti 11 pilvekõrgusmõõtjat. Jaamade automatiseerimise tulemusel laekuvad

seireandmed reaalajas. Reaalajas laekuvad andmed võimaldavad erinevatele olukordadele operatiivselt reageerida.

Ulatuslikumate õhusaaste episoodide tuvastamise reageerimisvõimekus on tagatud eelkõige läbi õhusaaste pidevseire jaamade võrgustiku, mille andmed on koondatud Eesti õhukvaliteedi juhtimissüsteemi (<http://airviro.klab.ee/seire/airviro/>) ning mille kaudu saab jälgida reaalajas õhukvaliteedi näitajaid. Samuti saadetakse läbi süsteemi Keskkonnainspeksioonile, Keskkonnaametile ja piirkonna olulisematele käitiste operaatoritele (nt sadamas) automaatsed teavitused kui mõne saasteaine tase tõuseb piirväärtuse lähedale või selle ületab. Lisaks fikseeritud pidevseirele on Eestil 3 mobiilset välisõhu seirejaama, mida saab operatiivselt liigutada ning hinnata erinevates piirkondades õhukvaliteedi taset.

Seoses kiirgusohust varajase hoiatamise võimekuse kasvatamise ning kiirgusseirevõrgu uuendamisega sõlmiti 2011. aastal rakendusleping Eesti-Šveitsi koostööprogrammi Keskkonnaministeeriumi programmi „Keskkonnaseire suutlikkuse tõstmine“ raames rahastatava projekti „Eesti kiirgusseire uuendamine“ läbiviimiseks. Projekti raames korraldati 2013. aastal riigihankeid kiirgusseire võrgu soetamiseks ja suure võimsusega õhufilterseadme soetamiseks. Projekti raames vahetati välja Eestis paiknevad 10 gammakiirgust automaatselt registreeritavat seirejaama ja selle asemele rajati uus 15 seirejaamaga võrk. Projekti tulemusel on Eesti jaamadega paremini kaetud, oluliselt on suurenenud seirevõrgu töökindlus ja kaasajastunud andmeedastus kindlustades elanikele õigeaegse ja asjakohase teabe kiirgusolukorra kohta riigis. 2013. aastal toimus Põhja- ja Baltimaade ühisõppus NB8 (stsenaarium: õnnetus Loviisa tuumajaamas). Lauaõppuse eesmärgiks oli kiirgushädaolukorra lahendamise plaani rakendamisega seotud probleemide kaardistamine ja lahenduste sõnastamine. Samuti testiti õppusel Siseministeerium välja töötatud SITREP-formaati ja asutustevahelist teabevahetuskeskkonda kiirgushädaolukorrast ülevaate saamiseks. Lisaks testiti avalikkuse teavitamise protseduure.

Koostöös Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudiga täiendati Oilrisk projekti käigus naftareostuse riskide hindamise veebirakendit Oilriskweb, mida saab kasutada nii koolitustel, reostustõrjeõppustel kui ka tegelikus kriisisituatsioonis. Samuti uuendati Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vahelist Soome-Eesti hädaolukorra ennetamise, hädaolukorraks valmistumise ja hädaolukorra lahendamise koostöökokkulepet.

Merereostuse likvideerimisvõime arendamiseks on täpsustatud asutuste rolle mere- ja rannikureostuse lokaliseerimisel. Eesti merereostustõrjevõime parandamiseks soetas Politsei- ja Piirivalveamet uue multifunktsionaalse reostustõrjelaeva „Kindral Kurvits“ Euroopa Regionaalarengu Fondi 28 mln euro suuruse toetuse abil, riik panustas omaosalusena suurprojekti 4,9 mln eurot. Uus multifunktsionaalne reostustõrjelaev aitab suurendada merereostuse avastamise, lokaliseerimise ja likvideerimise võimet ning selle kaudu minimeerida võimalikke keskkonnakahjusid. Aastal 2013 koostati „Mere ja piiriveekogu naftareostuse likvideerimise käsiraamat“.

Valdkond 5. Keskkonnakorraldus (kõiki valdkondi toetav korralduslik tegevus)

2013. aastaks on sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemi (edaspidi *KJS*) omavate organisatsioonide arv ISO 14001 sertifikaadi põhiselt kasvanud 176-lt 474-ni. Euroopa Ühenduse keskkonnajuhtimis- ja keskkonnaauditeerimissüsteemi (edaspidi *EMAS*) sertifikaadiga on kuus organisatsiooni ning ELi ökomärgis on Eestis antud ühele tootele.

Keskkonnahoidlikkuse propageerimiseks ettevõtete ja avalikkuse seas korraldatakse igal aastal keskkonnasõbraliku ettevõtte konkurss ning alates 2011. aastast valitakse ka aasta keskkonnategusid.

Keskkonnajuhtimissüsteemide edendamise strateegia aastateks 2007–2013 koostamisest loobuti ning selle asemel töötati 2009. aasta lõpuks välja programm „Keskkonnajuhtimise põhimõtete parem rakendamine avalikus sektoris“, mis katab muu hulgas kogu keskkonnajuhtimissüsteemide edendamise strateegiasse kavandatud tegevuse. Selle eesmärk on keskkonnajuhtimise ning keskkonnahoidlike riigihangete juurutamine riigi- ja omavalitsusasutustes. Programmi käigus toimuvad ka asjaomased koolitused.

2012. aasta alguses valmis juhendmaterjal keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamiseks avaliku sektori organisatsioonides. Seda uuendati 2013. aastal. Samal aastal valmis ka „Rohelise kontori käsiraamat“. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on algatanud energiamajanduse korralduse seaduse väljatöötamise, mis käsitleb avaliku sektori eeskju energiasäästu saavutamisel.

Veebruaris 2011 käivitus elektrooniline riigihangete keskkond (<https://riigihanked.riik.ee/lr1/web/guest/index>), mis aitab vähendada riigihangetel esinevaid formaalseid vigu ning parandab hankijate ja pakkujate suhtlust. Samuti säästab paberivaba menetlus nii aega kui keskkonda. Keskkonnaministeeriumi kodulehel on keskkonnahoidlike riigihangete toote ja teenuse juhendid, mis on Eestis rakendatavad.

2009. aastal alustati keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise kontseptuaalse muutmise aluste välja töötamist, mille eesmärk on muuta nimetatud horisontaalsed meetmed tõhusamaks ja paremini rakendatavamaks. Töö eelnõu muudatustega jätkub 2014. aastal.

Keskkonnamaksude ja -tasude eesmärk on motiveerida tarbijaid keskkonda n--ö vähem kasutama ningettevõtjaid järjest enam investeerima keskkonnakaitsemeetmesse. Eesti keskkonnatasude süsteem on olulises osas välja kujunenud ning keskkonnatasude määrad on ökomaksureformi põhimõtete kohaselt pidevalt suurenenud. Aastatel 2010–2013 maksid ettevõtted keskkonnatasusid kokku 313,9 mln eurot, millest suurema osa moodustasid tasud jäätmete kõrvaldamise ja maavaravaru kaevandamisõiguse eest. Keskkonnatasude laekumine on 2013. aastal võrreldes aastaga 2010 suurenenud 24 mln euro võrra. Muutused saastetasu laekumises on seotud keskkonnatasude seaduses sätestatud tasumäärade tõusuga (saastetasu liigiti kasv 10%–30%), saastetasu rakendamise printsiipide ja jäätmete ladestamise saastetasu muutuste ja keskkonnareostuse vähenemisega.

2013. aastal algas keskkonnatasude raamkava 2016+ ettevalmistamine. See kirjeldab peamised muudatused keskkonnatasude süsteemis ja on edaspidi aluseks keskkonnatasude seaduse muutmiseks.

Keskkonnaseire valdkonnas on juurutatud riikliku keskkonnaseire süsteem (keskkonnaseire programm 12 allprogrammiga), mis tagab ülevaate riigi keskkonnaseisundist tervikuna, sh rahvusvaheliste aruandlus- ja andmeedastuskohustuste täitmiseks vajaliku keskkonnaseisundi info kogumise. 2011. aastal käivitus 2015. aastani kestev keskkonnaseire ja andmehõive arendamise programm, mille käigus vaadatakse üle ja korrastatakse olemasolevad seireandmed, uuritakse andmete kasutajate vajadusi, töötatakse välja lahendused andmete kogumiseks ning võimalused andmete paremaks kasutamiseks.